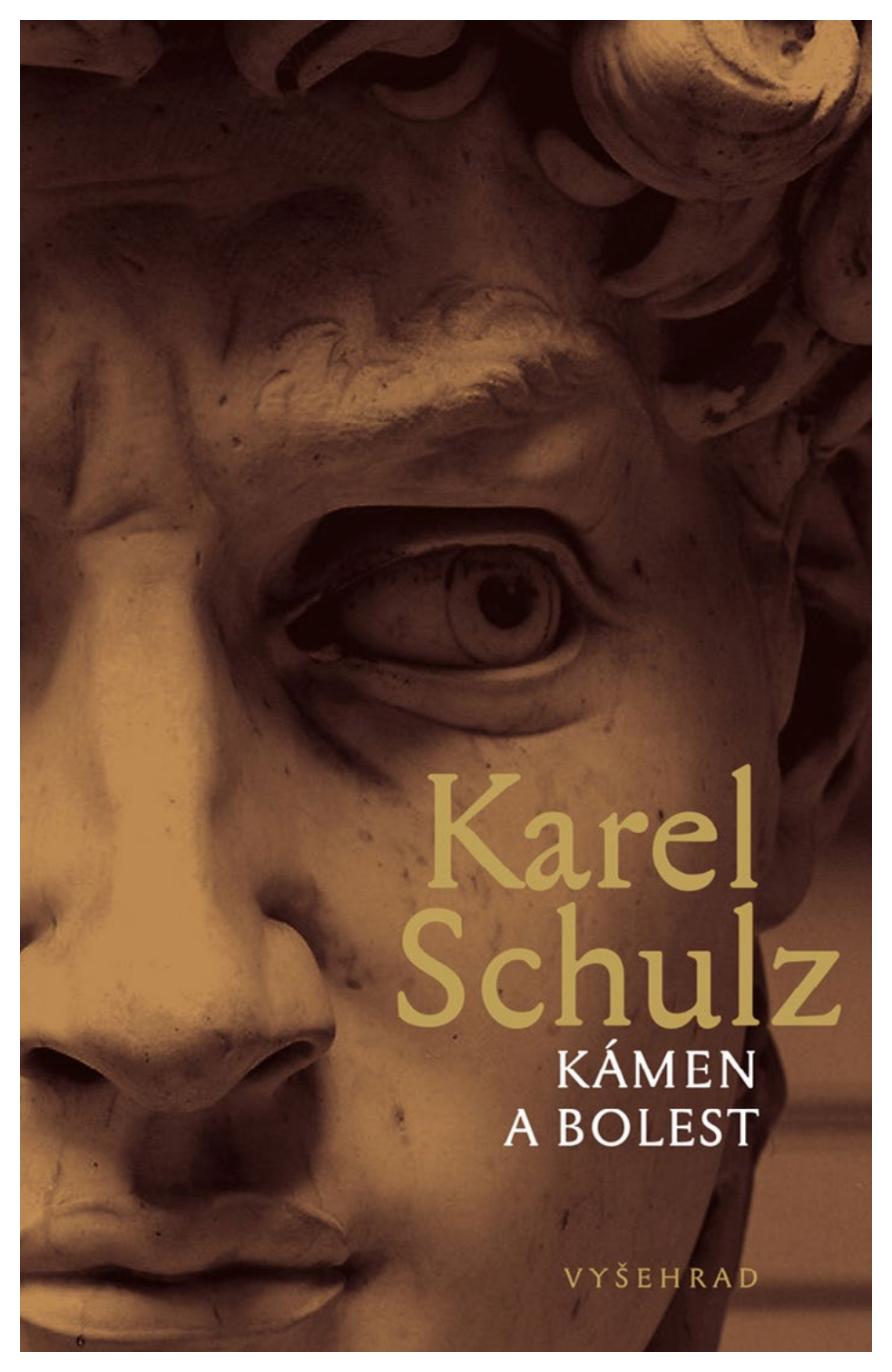

Karel Schulz

KÁMEN
A BOLEST

VYŠEHRAĐ

Kámen a bolest

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Karel Schulz
Kámen a bolest – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Karel Schulz

KÁMEN
A BOLEST

VYŠEHRAĐ

OBSAH

DÍL PRVNÍ V ZAHRADÁCH MEDICEJSKÝCH

Za řevu lvů	11
Trpké víno	25
Za hlasem zvonů	37
Kardinál Raffael Riario hlásá evangelium....	51
Smrt kráčí deštěm	63
Kámen mluví	71
Dantův verš	86
Bát se čehosi, co nemá tvar.....	99
V zahradách medicejských.....	105
Údery na bránu	120
Faunův smích	140
Usměji-li se.....	152
Madona na schodech	158
Krůpěj řeky podsvětní.....	182
Agostino, šílený sochař sienský.....	201
V hodinu rybích hvězd	214
Sněhový obr.....	228
Býk slunečním paprskem zplozený	249
Mrtvý varuje.....	267
Smutek nad zahradami	277
Stařec Aldovrandi	284

Stín střeží, stín hlídá	302
Hadí náhrdelník	312
Žena v masce	327
Cesty se zavírají	335
Pobuda bez domova.	347
Tak jako tančil David král	359
Velký hřbitov	376
Po schodišti Palazzo Vecchio	387
Opilý Bakchus	407
O, quam tristis et afflicta – – –	437
Noční host	467
Sixtina	511

DÍL DRUHÝ PAPEŽSKÁ MŠE

Vladaři nad propastmi	555
Cestou San Gallovou	605
<i>Tabule rodu Medicejských . . . . .</i>	<i>610</i>
<i>Seznam vyobrazení . . . . .</i>	<i>612</i>
<i>Ediční poznámka . . . . .</i>	<i>613</i>

DÍL PRVNÍ
V ZAHRADÁCH
MEDICEJSKÝCH

O, ombra del morir, per cui si ferma
ogni miseri, a l'alma, al cor nemica – –
ultimo delli afflitti et buon rimedio!

MICHELANGELO: SONET XLIV

Ó stíne smrti, jímž se zastaví
bída duše, zlo, jež v srdci tkvělo,
ty léku poslední, když hrůza mučí!

ZA ŘEVU LVŮ

Noc bez hvězd a bez měsíčního světla, nabobtnalá mračny. Zem byla prohnuta pod tíží tvrdé tmy, jejíž tlak vytvářel krajinu znovu, po svém, do jiné podoby a do jiných tvarů, než jaké měla za dne. Tma rozhodila jiné cesty, cesty bludné a končící se mimo svět, rozryla nové prolákliny v údolích, z nichž učinila propasti, nadouvala nové pahorky, výšiny bez křížů a poutnických znamení, zkolmila a prodloužila srázy, navršila stěny skal, které však bylo možno rozhrnout, odsunovat, procházet jimi a nikdy nenalézt cestu zpět, vše byla noc, tma a prostor bez hranic, kterým na zpěných koních letěli tři jezdci. Neslyšně pronikali tmou, podobni přízrakům, a dusot koňských kopyt byl zdušen vlhkou půdou. Toliko první z nich znal bezpečně cestu, ale i ten nyní zaváhal, vztyčil se v třmenech, avšak neviděl nic než noc.

Tma byla stále hustší. Bylo možno se jí dotýkat, vzít ji do prstů jako bláto, pomazat si jí ruce a tvář, a chvílemi opět její stěna se proměnila v tekoucí černý vodopád, zaplavila tři jezdce, polykali ji, pili ji, dusila, koně zvolnili cval a nedbali na ostré pobídky a palčivé údery ostruh, vztyčovali se na zadní kopyta, pohazovali rozčileně šijemi a zvedali hlavy, jako by chtěli lépe dýchat. Muži se zastavili. Snad cítili před sebou močál a bahniska smrti. Zalykali se touto tmou. Ale první z nich nedbal a stále pobízel dál.

A náhle pod úderem vichřice mračna se roztrhla, objevily se hvězdy a měsíc. Muži strnuli, jako by je byl někdo rázem obnažil. Měsíční světlo neprostupovalo nejprve okrajem mračen a nedrobilo tmou pozvolnými nárazy, ale podobno svítícímu bílému meči roztalo černou klenbu nebes a sletělo na zem. Všechna krajina byla zalita jeho světlem a nabyla dřívější podoby. Tváře mužů byly

nahé. Světlo z nich strhlo masku tmy. Byly to nyní tváře živých lidí. Zinkově bílý měsíc se sunul zvolna dál po nebi a běloba jeho světla polévala jejich skupinu s pozadím lesů a kopců. První jezdec, který byl vždy v čele, se radostně zasmál a netrpělivě ukázal před sebe.

„Ave, Maria!“ s hlubokou úlevou pravil vysoký muž s prsteny na žluté, úzké ruce a pokřižoval se. „Již jsem se domníval, že jsme v pekle!“

Tu mladík, jedoucí v čele, se jizlivě a břitce rozesmál, neboť ten, kdo promluvil slova o pekle, byl arcibiskup, a oni jeli naplnění požehnáním Jeho Svatosti. Nebylo na něm, aby ujišťoval kněze, že pod štítem modliteb Svatého otce není třeba mluvit o cestě do pekla. Smál se jizlivě, že muž ozdobený prsteny a vysoko napřímený na bělouši pozdravil světlo slovy o pekle, a smál se radostně, že v stříbrném měsíčním světle viděl již kampanilu Florencie, stojící v noci nad městem jako jeho strážný, jako věrný, bdělý kopiník. Byl z Florencie, toužil po Florencii.

Jeho krev, umdlená cestou, se znovu rozvlnila. Vdechoval spící město a vdechoval s ním i jaro, florentské jaro, tisíckrát krásnější než všechna jara římská, florentské jaro, v němž jest vždy hudba, vždy cosi vonícího a kovového, vždy nádhera a krev, až z toho vznikne florentská růže, z hudby, kovu, krásy, krve a vůně, uzavírající se soumrakem a mlčelivá, zachvívající se pod modravým snem večera.

Třetí muž nepromluvil. Nepozdravil měsíční světlo ani se nesmál. Je svalnatý, tuhý, tvář plná jizev. Dlouhý bílý vous se ostře odráží od černého okruží pancíře. Jeho drsné, žilnaté ruce papěžského kondotiéra pevně svírají uzdu a meč. Dívá se lhostejně na stříbřité město před sebou. Města jsou buď k vypálení, nebo k triumfu. Jméno Florencie zní trojnásobnou ozvěnou v srdcích těchto mužů, a pokaždé jinak. Ale když mladík, toužící po Florencii, znovu pobízí k rychlé jízdě, starý muž v pancíři se ozve. Jedva pohybuje úzkými rty, ale mluví důrazně. Ne, nečeká je tam žádná florentská růže, žádná Primavera, messere Francesco Pazzi, ale těžký úkol, přikázaný Jeho Svatostí. Proč zde nepočkat na ozbrojený průvod, který zabloudil, ale který za tohoto měsíčního světla nás jistě brzo nalezne?

Tu mladík, nazvaný Francescem Pazzi, zlostně pohodí hlavou, rubínová spona na jeho černé sametové čapce jest černou skvrnou v černém, neboť rubín je kámen sluneční a stydne, pohasíná pod paprsky měsíce. Mladík stáhne rty v úsměšek a praví: „Messer Giovanbattisto, kde jste se narodil?“

Starý muž v železe se ani nepohne. Jeho oči jsou chladné a tvrdé. „Nevím – – –,“ procedí sevřenými rty.

„Nebyla snad vaším rodištěm Ravenna?“ pokračuje mladík. „Tam se prý rodí nejopatrnější lidé na světě, neboť jejich matky, když chodí s útežkem – – –“

„Dost!“ První muž, který byl prve pozdravil měsíční světlo slovy o pekle a výkřikem Ave, Maria!, obrátil nyní tvář k oběma. Dlouhý a řasnatý plášť se rozvlnil pohybem zvednuté ruky obtížené prsteny. Je to Salviati, arcibiskup pisánský. Jeho tvář je přísná a pergamenová. Usmívá-li se, tedy to není úsměv, ale pouhé složení vrásek jinak. Je to Salviati, arcibiskup pisánský. Je chmurný a bledý, jako by viděl muka očistcová, a je stejně tak chmurně vznešený. Vypráví se o něm, že i jeho soucit s hříšníky je přísný a trýznivý. Vypráví se o něm i mnoho jiného, ať jest již oblečen v samet a hedváb, v roucha bohoslužebná, či v cestovní plášť. Je to Salviati, arcibiskup pisánský. Jeho ostrý pohled proniká spleť kuriální politiky tak, že i kardinálská diplomacie musí s ním bděle počítat. Jeho ruka, ozdobená hojně prsteny, porušila již mnoho pergamenů a zlámala pečete, které se zdály trvanlivější nad zbraně vojsk. Toť Salviati, kněz z Pisy.

Nyní mlčí. Svár obou jeho průvodců trvá již po celou cestu z Říma. Rozvažuje. Na zdaru jejich posláním záleží mnoho. Svatý otec složil všechnu důvěru na ně. Salviati mlčí a rozvažuje. Florencie před nimi svítí všemi odlesky měsíčního světla, od černavého polostínu po oslnivou bělost. Florencie. Nevstoupí tam bez průvodu jako do pasti, která se nad nimi zavře navždy? Kněz z Pisy si lehce pohrává s uzdou svého bělouše a mlčí.

Po jeho pravici mlčí starý muž, všechen v železe, Giovanbattista de Montesecco, nejvyšší kondotiér papežských vojsk.

Ale Francesco Pazzi, který svírá uzdu chvějícími se prsty a jehož mladá tvář v tomto osvětlení vypadá jak ryta ze slonoviny, nemůže

utlumit vášnivost svého hlasu. Je nutno důvěřovat, jsou očekávání, jsou očekávání již od soumraku a nyní je půlnoc. Mluví prudce, spínaje ruce, jako by prosil. Připomíná celoroční jednání rodu Pazzi se Svatým otcem. Připomíná všechny zločiny Medicejských. A znovu se vrací k minulým dobám, na vše vzpomínaje, připomíná stárnutí papežovo a jeho chorobu, netrpělivost Benátčanů, čekání Neapole, marný sen vévody Galeazza Marie o železné koruně lombardské, připomíná všechny nepoty Jeho Svatosti, smrt kardinála Piera, ztracené bitvy Girolama Riaria, mrtví i živí čekají na jejich vstup do Florencie vonící jarem. A zaklíná se peklem, aniž předtím vyslovil modlitbu, on, který se byl proto dříve arcibiskupovi smál. Jeho pohled se zarývá do nepohnuté, pergamenově tuhé kněžské tváře. Co získal svým povýšením na arcibiskupský stolec Pisy, poddané Florentským? Jenom novou nenávist Lorenza Medicejského, který číhá skrytě a záludně jako had, aby uštkl smrtelně. Orsiniové jsou jeho spojenci, francouzský král jeho přítelem, Ferrara čeká na jeho vzkazy, vévodství urbinské mu posílá dary, Bologna, Perugia, Rimini, Ravenna, Forlì, Faenza a mnoho jiných území se vymklo z posvěcených rukou Jeho Svatosti. Teprve nyní se odhodlává Svatý otec Sixtus k ráznému činu proti Medicejským. Pouze noc je odděluje od Florencie. Což jsou potulnými mnichy či silničními lotry, aby zde stáli před branami a čekali? Jejich průvod vjede zítra do Florencie společně s průvodem drahého kardinála Raffaela Riaria, jehož Svatý otec posílá, aby právě jeho nejmilejší příbuzný byl svědkem a účastníkem zániku Medicejských. Záleží na každé hodině. Jsou očekávání. A noci jsou krátké.

Arcibiskup nakřivil tvář pro úsměv. Pravda, jarní noci jsou krátké – – –, ten mladík mluví jako milenec nebo jako vrah. Jsou očekávání. I on vdechuje vůni krve, která jest ve florentském jaru jako ve rtech žen, v lupení růží, na hrotech dýk. Tento mladík má pravdu. Někdy je rázný, okamžitý čin užitečnější než dlouho připravovaná intrika a nejsubtilněji utkané předivo nástrah. Ostatně i tato podivná noc se střídáním světla a tmy dává za pravdu tomu, kdo si žádá rychlého jednání – – –

„Jsi opravdu z Florencie, milý synu? Mluvil jsi tak exaltovaně, jako bys byl Benátčan. Můj mladý hrdino, jsi krutý. Ale máš

pravdu. Opravdový dobyvatel nestojí nikdy dlouho před branami. Musíme jednat jako muži, kteří jsou očekávání a nesou poslední rozkazy, které nebylo možno svěřit ani dopisu, ani poslu.“ Kněz z Pisy pobodl svého bělouše.

Kondotiér Giovanbattista de Montesecco srahl čelo. Byl to starý muž, ale nikdy ještě neviděl tolik temna jako v papežských službách. Sloužil takřka vždy jen v noci. Čím jsou úklady tyranů proti této pergamenově žluté ruce obtížené prsteny? Pretoriáni jen rdousí, tito myslí za ně a dávají rozkazy v noci. Pohnul mečem, který otupěl ve službách Jeho Svatosti. Po celou jízdu z Říma to bylo stejné. Vždy se arcibiskup s tímto florentským kupcem dohodli proti němu. A znovu se mu vynořila myšlenka, která ho napadla hned při odjezdu z Říma: pazzi – – – to znamená v toskánštině šílenec.

„Procedamus in pace,“ pravil arcibiskup Salviati. „Jděmež tedy v míru –“ Jeho liturgické slovo přijala noc, čas se o maličko posunul, rozjeli se. A arcibiskup narýsoval pohybem ruky do měsíčního světla velký kříž.

Tito tři muži nesli vraždu.

Lorenzo Medicejský již příliš dlouho se domnívá, že mezi svými platoniky stráží mír Itálie. Je nutno ho poučit, být na smrtelném loži, že jeho politická koncepce jest pošetilá. Nejsme děti a minula doba her. A přece Lorenzo si stále představuje Itálii jako váhy, na jejichž miskách leží pět velmocí: Benátky, Milán, Papežský stát, Florencie a Neapol. Jazyčkem těchto váh byla ovšem Florencie. Ale na všech miskách musí navždy spočívat pouze jediná velmoc: stát Jeho Svatosti, a pak už nebude třeba žádného jazyčku, protože už nikdy nebude moci tak silné, aby na druhé straně mohla vyvážit.

Ne, žádná rovnováha sil, zde může být pouze jediná síla: papežství, ale pouze to papežství, které jest v rukou della Roverů – – Světské starosti ryjí hluboké vrásky na čele Sixta Čtvrtého stále hlouběji. Ten Medicejský nejenže se nebojí, ale není takřka jediného vladaře, který by byl kdy odmítl jeho rady, zatímco já, Sixtus, válčím takřka se všemi italskými státy – –

Úlisnost Nejjasnější republiky benátské předstihla i nejmělejší očekávání, dóže a nobilové se překonávají v pozornostech

a úsluhách, jest nutno tedy zde být co nejostřejší a nevložit nohu do skryté, záludné pasti. Možná že nohu bych vytáhl, ale papežský střevíc by tam jistě zůstal. Sixtus prudce zamnul rukama, až klouby zapraskaly, a byl to zvuk kostlivý a suchý. Vše se vraždí, země je opilá vražděním. Smrt se opičí po lidech, je podlá. Státy jsou velkými lotrovskými pelešemi, všude je cítit puch hniloby. Jed není ještě nejohroženější zbraní. Horší je klec se shnilým masem, do které možno vsadit i vlastního otce a pak vytáhnout vysoko na cimbuří kastelu na podívanou celému kraji. Baglionové v Perugii vedou krvavou válku s Oddi a z města se stal žalář, ulice proměněny v cesty popravní, všechna náměstí jsou rozryta bitvami. V Bologni Bentivoglioové mají jiný mrav, jiný způsob, místo velkých bitev stačí drobná vraždění, tím záludnější. Gonzagové hnijí v Mantově, potměšilí Malatestové v Rimini navršili své zločiny jako vítězný oblouk, Ferrante v Neapoli číhá jako pavouk, všechen nahrben ve svém vysokém křesle, v rohu příšerného sálu svých nabalzamovaných obětí, a je mu zábavou, když pro neděle a sváteční dny jeho sluhové je převlékají do lepších šatů, neboť se světí také u něho den Páně. V Padově krmil Carrara své lovecké psy lidským masem a pak volal ďáblы na hradby města k obraně a dostal jich půl legionu. A jest zde strašlivý rod d'Este, před jehož pouhým jménem blednou zločiny ostatních.

Ruce papežovy zhořkly, cítil žluč až v žilách a rychle se zachytil skříň se svatými ostatky, aby zabránil mrtvičné ráně. Mor se rozlezl Itálií, plíží se všude, i zde to páchne umrlčinou. Vše hnije. Není snad jediného hradu, kde by v některé věži si odsouzenci nervali hladem vlastní maso z předloktí a dlaní, nad střílnami opadávající z tyčí údy viselců přímo do proudů řek. Není snad jediného města, jehož hradby by nebyly ověnceny děsnou korunou lidských těl. Giovanni Maria dal kdysi na dvoře svého paláce zaživa rozsekat dvě stě lidí. Jak jest nyní předstižen starým vévodou Ercolem, na jehož jediný rozkaz se jich houpá v oknech paláce della Raggione dvě stě a podél hradeb pět set! Sixtus přivřel oči před touto vidinou pěti set oběšenců a v té chvíli ho napadla myšlenka: jen ve Florencii ne, pouze Florencie nemá oběšence, ne, toliko Medicejský nevěší – – –

Kolik jich bylo zardoušeno v Bologni, kolik v Neapoli, kolik v Rimini a Perugii, pouze Florencie nemá oběšence –

Namáhavě vstal a přešel komnatou. Brzo se bude zvonit na Angelus a on dosud není u konce svých myšlenek. Proč Florencie nemá oběšence? Je to zmatené město a nic se nezměnilo od dob, kdy Dante politiku florentskou přirovnával k sténání nemocného muže, který se v bolestech na lůžku převaluje ze strany na stranu. A přece Medicejský vládne bez pout, bez břevna šibenic, a vládne silně. Proč nevěší? Proč on nikdy nevěší? Jaká útěcha, kdybych náhle dostal zprávu, že na oknech paláce florentské signorie už také visí lidé s dlaněmi otočenými od stehů – –

Lorenzo Medicejský je mým tvrdým a ustavičným nepřítelem. A kdo jsou moji spojenci? Papež si mimoděk zakryl tvář. Jména, která právě prošla jeho myšlenkami, znovu se mu drala na rty. Nikdo již v Itálii nevěří v přirozenou smrt některého velmože. Rvou se jak hladoví psi, ti moji spojenci – –

A k tomu ještě kacířstva. Kacířstva všude a strašná rouhání, jako by se vracely doby Tiberta Brandolina, Niccoly da Verona či takového Braccia z Montone, rozběsněného již pouhým pohledem na duchovní osobu tak, že ostří jeho dýky se otupovalo jen na kostech kněžských. Kacířstva. Rozbujela se všude. Už i v Romagni, na mé papežské půdě. Kacíři i v římské campagni, učící, že pravého papeže lze poznat pouze podle apoštolské chudoby, proklatci odporní!

A v Římě? Jsem jist před podobným spiknutím, jaké otrásl Pavlem Druhým? A Pius! Ten dobře věděl, proč po celou dobu svého panování bydlil raději všude jinde než v Římě! Colonnové, Savelliové, Orsiniové, Croceové, della Vallové svádějí bitvy ve všech ulicích a náměstích. Řím stále kypí krví. Mohu já, Sixtus, vikář Spasitelův, vládnout pouze mocí duchovního slova, když náhle musím být připraven na útěk za padací mosty Andělského hradu? A jsou to kruté průhledy jeho střelnami, jimiž pak vidím vysoké čtyřboké věže svých nepřátel, jejich paláce, jejich děla a vojska! Kdekdo mě chce pohltit, válčím se všemi, nesu meč k branám jejich měst, a kdybych tak nečinil, spojí se a rozdrtí mne. Všechno je jim důležité, pouze tiára pro posměch, zášť a nenávisť.

Exkomunikace? Interdikty? Nešetřil jsem tím. Povstal jsem ve své moci a udeřil svým hněvem o jejich hradby. Rozkázal jsem a byly zlomeny svíce ve všech benátských chrámech, kněží v černých ornátech vystoupili na kazatelny, aby odtud svrhli kámen na znamení mého hněvu, kámen, odkud dříve padala na lid lahodnost božího slova. Poručil jsem, a umlkly zvony, uzavřely se křtitelnice a hroby. Prý byl slyšen pláč světců v opuštěných kostelích nad proradným městem, které bylo plné nepokřtěných, nepohřbených, jehož oltáře zpustly a svatostánky musily zůstat otevřené, vyražené, prázdné, bez roušky a světel – – – Proklaté město mělo být buď vyrváno ze své bahnité půdy, nebo sraženo na kolena v palčivosti pokání. A hle, po týdnu šel osel Benátkami, maje na krku pro posměch přivázaný mé buly – – – Nemohou se dočkat mé smrti, ti Benátčané! Až se dovědí, že jsem zemřel, nařídí jistě slavnostní karneval a budou se radovat a tančit, jako se radovali a tančili nad smrtí Pavla Druhého.

Maria Panno, klečím nyní před tvým obrazem, který jsem si přivezl z Padovy, a vzlykám. Snad je lépe, když papež pláče, než když hrozí. Proč raději jsem navždy nesměl zůstat v Janově! Vzpomínám – – – Vzpomínám na něj tolik, jak jen dovede starý muž. Janov, můj Janov, slunečná mušle, lastura večerem purpurová!

A ticho mé františkánské cely, okno otevřené do ranní zahrady, plné poupat, kde jsou bílé jiskřivé pěšinky, rozhozené jak sluneční paprsky v trávě, pěšinky, po nichž se budu procházet v rozjímání po své ranní mši a připravovat si opět jedno ze svých kázání, na která lidé přicházeli až z daleka. Ano, tenkrát jsem ještě netušil, že já, františkánský kazatel Francesco della Rovere, dojdou po těch bílých kazatelských pěšinkách až sem – – –

Maria Panno, dva nové chrámy jsem ti v Římě postavil a povolal mistry Mantegnu z Mantovy a Melozza da Forli, aby krásně a zbožně vymalovali tvé obrazy pro naše oltáře. Věřím, vzdor tolika doktorům Písma, v tvé neposkvrněné početí, nejučenější hádky mých teologů mi tuto víru nevyvrátí a já postavím k počtě a oslavě tvé neposkvrněnosti krásnou kapli, mši nařídím a zvláštní kněžské hodinky. Nyní se toho dovolávám! Založil jsem svátek tvého obětování v chrámě. Nyní se toho dovolávám! Nyní se k tobě utíkám

ve svých strastech, a ty víš, že jest jich mnoho, neboť ustanovil mne Bůh vladařem nad lidem nenávisným, zpupným a neřestným. A není nikoho, kdo by mi pomohl. Hle, večer římský – – –

Moje duchovenstvo se utěšuje tím, že papežové umírají brzo. S novým papežem přicházejí nová obročí, nové prebendy, nové důchody, nové příjmy a hodnosti. Staral jsem se o nápravu, radil a napomínal. Nikdo nemůže říci, že bych nebyl přísný ve věcech víry. A hle, povstal nedávno generál augustiniánů a bez trestu ve shromáždění ostatních prohlásil: „Zvolen byl papež v bludu, žije v bludu a zemře v bludu.“ Tak o mně hovoří moje duchovenstvo – – –

Tu noc před konkláve – – – v němž jsem byl zvolen – – – tu noc – – – kdy ode mne odešel kardinál kancléř Roderigo Borgia – – – oznámiv mi svoji pomoc – – – tu noc po modlitbách – – – já měl sen – – – ne, nebudu vzpomínat – – – nechci na to myslet – – – ne, ne, ne!

Sixtus pozvedl hlavu ze sepjatých dlaní, ale jeho těžká stařecká víčka klesla. Lepší bylo přemýšlet s očima zavřenýma. Pod okny se přehnal prudký jarní vítr, vichřice, která poráží popravní koly, rozmetává střechy a orlí hnízda, trhá plachtoví lodí a korouhve papežských vojsk, vítr zlý a syčící, vichřice, jakou slyšel Dante v druhém kruhu Pekla a která průrvami skal se prodrala na svět.

Na tvář se dívá člověk, ale Bůh čte jen v srdci. Jaké jest asi srdce toho Lorenza Medicejského? Ne, on nikdy nevěší, ani na okna paláce signorie, ani na hradby, proč nevěší? Proč nemusí jako já vládnout mečem, a přece ho všichni poslouchají?

Všichni číhají na moji smrt. Jsem papež. Vše číhá na můj zánik. Poslední silniční lupič tak jako svaté kolegium. A za Alpami francouzský Ludvík, u mých břehů pekelný pes Mohamed Druhý, z dopuštění božího poslaný na svět, který jistě nyní jedná s některým z mých knížat o vpád do Itálie, jako už jednal tolikrát! Neboť s pohany se umlouvají křesťanští vladaři proti mně – – –

Já připravoval křížovou výpravu. Já jednal, prosil, zapřísahal, vysílal poselstva ke všem dvorům, až jako žebráku, na něhož se dále nemyslí, hodili mi tolik almužen, že jsem mohl vystrojit devadesát galér – – – Sotva dopluly k asijským břehům, ano, sotvaže

dopluly k místu svého zničení a zkázy. Devadesát žebráckých galér proti nespočetné síle turecké mělo být takřka triumfem křesťanské pomoci, ba pyšnili se tím přenáramně!

Bože můj, v jakých časech jsi mě to ustanovil býti tvým zástupcem! „– – – ut ad vitam una cum grege sibi credito perveniat sempiternam –,“ tak se za mne modlí v chrámech po celém křesťanstvu. Abych došel věčného života se stádcem mi svěřeným. Hle, jakými cestami tam směřujeme, Bože! Devadesát galér!

Snad přece jen má pravdu kardinál Borgia. Vyslal jsem ho jednat o novou pomoc proti Turkům do Španěl, nyní se vrátil. Pomoc nepřívezl, ale sjednal tam – – – svatbu. Takový je kardinál Borgia. Oženil Ferdinanda, toho Aragonského, s Isabelou Kastilskou a vrátil se pln poct, důstojenství a zlata. Také hraje sám pro sebe, jako všichni, a hraje dobře. A to je kancléř církve, první osoba po mně v celém křesťanstvu!

Můj drahý Giuliano ho nenávidí na smrt. Denně mi říkává: „Pozor na kardinála Roderiga! Neznám lstivějšího a záludnějšího člověka nad tohoto Borgiu! Nezničíme-li ho včas, bude navždy konec della Roverům – – –“

Ale já nechci zničit nikoho než toho Medicejského!

O koho se mám opřít, komu důvěřovat? Komu věřit? Ke komu se obrátit? Kdo ještě mi může vytýkat, že jsem tedy povolal všechno své příbuzenstvo, obklopil se jím a obdařil je purpurem a poctami a bohatstvím? Vždyť nemám nikoho než je. Ostatně já nevynalezl titul a hodnost „kardinála synovce“, to můj předchůdce, také Borgia, Kalixt – – –

V temném papežském pokoji jest slyšet mnoho hlasů, které ve dne by tam nikdo nezaslechl. To ale nemluví stíny, to je víc. Myšlenky papežovy jdou pomalu jak pohřební vozy. Rekviem oněch podivných hlasů je provází, temné *miserere* od nízce klenutého okna, za nímž slabě pohasíná den. Stařec mezi tím vším vypadá, jako by byl pohřben zaživa, jako by byl pohřben vsedě.

Nyní zašeptal jméno. Temná ozvěna stínů si je vracela, až dohaslo na černé stěně, ale ne v myšlenkách starcových. Opakuje si je znovu, jako by se s ním mazlil, a stíny je vracejí, odmítají, stíny

se plouží jinam, kde by nebylo. Ale stařec naklonil hlavu níže k prsům a šeptá je opět, jako by chtěl, aby jeho srdce je slyšelo a přijalo.

Můj drahý Pier Riario – – –

Již jest to vysloveno hlasitěji, a kdyby stíny měly hlas, slyšel by stařec jistě víc než to podivné sténavé harašení v rohu temného pokoje. Ale on neslyší nic než toto jméno, pro něho tak sladké – – –

Můj drahý Pier Riario – – – Tolik jsem ho miloval, že ještě nyní nemohu na něho pomyslet bez sevření srdce – – – Mladíček krásný, mladý a statný, nejkrásnější lístek na kmeni della Roverů, dubu věčně zeleného – – – Ano, přiznávám, já tomu chtěl. Já sjednal vojenskou pomoc věrného Galeazza Marie, který měl za to dostat lombardskou korunu, – – – ano, jeho vojska měla znenadání obklíčit Řím, všichni ti římsští nepřátelští baroni a patricijové měli být odzbrojeni a já se měl vzdát tiáry ve prospěch svého mladičkého synovce, mého drahého Piera – – –

Jaký to byl obrovský plán! Můj drahý synovec papežem, můj drahý Girolamo, jehož všichni pokládají za mého syna, světským vladařem – – – vše, celou Itálii, sjednotit duchovně i světsky pod jediným žezlem, pod vládou jediné krve, pod panstvím della Roverů – – –

Vše uzrávalo krásně. A kardinál Pier se již odřekl svého nevěstčího dvora, omezoval svá mladická hýření, nemluvil již tak lehkovážně o svatých pravdách naší víry, propustil své milenky, připravoval se k papežství – – –

Těžko vzpomínat, nikdy tomu neporozumím. Nikdo o našem plánu nevěděl, než my tři a Bůh. A přece se vše zhroutilo. Mého Piera mi otrávil Benátčané a věrného Galeazza Mariu zabili katilinnovci milánští – – – Náhle, vše náhle. Nikdy tomu neporozumím, jen Bůh to věděl a my tři.

Milán! Měl býti středem celé Lombardie, ale nyní tam vládne vrah Galeazzův, Lodovico Sforza, kterému pro jeho snědou tvář a černou duši říkají Moro, takový pes mouřenínský, vězní Galeazzova synka a hrozí francouzskou pomocí, jistě z toho bude válka, bude opět nová válka, jsem už, Bože, starý muž a dosud ani

jediný z mých plánů se mi nezdařil! A Lorenzovi Medicejskému se daří vše!

Sixtus sevřel prudce pěsti a přitiskl si je na prsa. Zase ta ostrá šklubavá bolest u srdce. Papežské srdce užírala choroba. A zvonilo už na Angelus Domini. Přeslechl.

Kamkoliv vstoupím, narazím na Medicejského. Ke dvorům ostatních vládařů posílá jako posly vždy jen básníky, hudebníky, malíře – – – a přece vždy pak narazím na přediva smluv tak hustá, že ani meč mého drahého Girolama je nemůže rozetnout. Všude proti mně nastrkuje svoje lidi. Kdejaký bezvýznamný kondotier, s nímž už dávno bylo by možno se dohodnout, aby vzal odměnu z pokladny papežské, staví se nyní na odpor. A Medicejský dál, jakoby bez účasti o moje věci, skládá své pohanské rytmy, disputuje s platoniky, sbírá sochy, kameje, zakládá knihovny a akademie a přitom děla, podpalovaná jeho rukou, hřmí proti vojskům mého Girolama v Romagni, před Forli a Immolou – – –

A tenkrát ke mně přišel muž z Florencie, upřímný muž, věrný Pazzi, hodný Pazzi, dobrý Francesco Pazzi, a nabídl jmění i životy svého rodu. Váhal jsem. Ty, Bože, víš, že jsem váhal, po celý rok jsem váhal. Ale vidím, že po dobrém se Lorenza nezbavím. Strašná a hlodavá nenávisť Pazziů proti Medicejským by stejně jednoho dne vyvřela vražděním. Ti Pazziové dovedou ďábelsky nenávidět. Když dobrý Francesco Pazzi mi mluvil o Giulianovi a Lorenzovi Medicejských, dusil se vzteklostí a v jeho horečnatě rozpálených očích bylo vidět tolik ohně, že všechno musil vidět červeně. A jeho slova byla tak zvláště volena – – – Ne, nic přede mnou neskrýval, z každé věty bylo znát tu mučivou, vyprahlou touhu – – – Jeho pohyby byly prudké, okamžité, nepředvídané. Při některých slovech jako by se již vymršťoval ke skoku, jeho rychlé, chvějící se prsty neustále něco drtily, límec, okraj kabátu, sponu čapky. Ano, poželhal jsem mu. Nenávisti, která by hříšně způsobila mnohá neštěstí, využil jsem k prospěchu církve. Pazziové ve Florencii! To má Medicejský z toho, že nikdy nevěšel na okna paláce signorie. Dobře mu tak. Je rozhodnuto. Ty víš, Bože, že jsem po celý rok váhal. Ale Francesco Pazzi chodil takřka

denně a listy mého drahého Girolama od Immoly mne stále více pobízely, naléhaly, nabádaly, zapřísahaly. I chopil jsem svou sílu do obou rukou a navždy rozpoltím uzel všeho neštěstí. Nesnesu již nadále ustavičnou překážku. Cesta musí být bez záškodníků, bez posměšného pohrdání, všichni mrtví našeho rodu jdou se mnou. Můj drahý Pier! Vždycky mi radil navždy vypálit tu florentskou hadí sluj, a dnes jsem ho poslechl. Všechna moc od Boha a od lidí je mi dána, abych vládl, a ne abych smlouval a prosil.

Okna, okna římská, okna vatikánská.

Okna florentské signorie.

Sixtus nachýlil hlavu a hrčivý vzdech se mu vydral z prsou. Vítr pod okny už dávno byl ustal, vyčištěná obloha se klenula, opřena o hroty chrámů, jak vítězný oblouk. Zněly zvony, ale neslyšel je.

Spal.

Zatím tři muži, kteří nesli na jeho rozkaz smrt do Florencie, zvolna postupovali ulicemi postříbřenými měsíčním světlem a ti, kteří na ně čekali v bráně, vedli je nyní postranními ulicemi, které nebyly přepínány nočními řetězy. K domu Pazzi se musilo projít podél chrámu S. Maria del Fiore, a arcibiskup Salviati rychlým pohybem ruky obtíženě prsteny zhasil slova Francescova, která mohla být nepředložená a neuvážená. Neboť není třeba na ulici vykřikovat kostelní tajemství, byť by to byla ulice noční. A přece Francesco Pazzi netrpělivou dlaní pohladil kámen chrámu, to ne ze zbožnosti. Noc byla tichá a plná jara. Florencie byla stříbrná a až teprve za svítání zšedne. Ticho bylo hluboké jako mlčení snu a stejně tak nemělo dna. Ale když vešli do ulice S. Jacopo, tma na ně promluvila.

Ozval se dunivý, těžký hlas, dlouhé a táhlé zahřmění, které se prodlužovalo, násobilo a mohutnělo. Kondotier de Montesecco strhl arcibiskupa k sobě a nyní, příkrčení ke zdi a zaškrčení hrůzou, čekali, co bude dál. Hromový zvuk se opakoval. Zahřmění rostlo a vycházelo ze země, dralo se z podzemních hlubin, otřásalo domy, tma řvala dlouhým rachocením, jako by se v ní valily proudy podzemních vod, a dunění se ozývalo v tolika ozvěnách, jako by celé město mělo být vyburcováno na poplach. Ne křik vězného,

ne polnice stráží, ne zvonů hlas, ale tento dunící, temný a hromový zvuk roztrhával noc, tmu a srdce vetřelců. Temné hřmění se rozlévá všude.

Vzduch se chvěje pod jeho nárazy pod Loggia dei Lanzi, na zdech Palazzo Vecchio, tříští se nad vlnami Arna, rozbíjí se o Ponte S. Trinita, a nyní se zadunění opět vzedmullo a rozpjalo se od Prada až k Borgu S. Apostoli. Jest všude, jsou tím přepadeni, zaskočeni, bije je, sráží a vrhá do tmy a opět nazpět k domovní zdi, chvěje půdou pod jejich nohama. Je to zvuk rachotící a splývající jak tekutý kov. Prodírá se z nitra země a otřásá kamením, valí se ulicemi podél domů, a než dozní, již se opět země otevře a hřmí to znovu a znovu – – –

„To řvou lvi!“ vykřikl Francesco. „Lvi Medicejských! Probudila se zvířata ve lví jámě a řvou – – –“

Tma znovu otevřela chřtán a vše kolem zadunělo temným řevem. Francesco nahmátl tepané klepadlo na rozložitých dveřích. Naráz jim bylo otevřeno jako lidem, na které se již dlouho čeká. Pohltila je tma. Již vešli. Již nebyli.

Ale lvi, heraldická zvířata Florencie, lvi medicejští, řvali ve svých jamách ještě dlouho do noci.

TRPKÉ VÍNO

V nízké klenuté světnici čekají mlčící muži. Řekli si již vše a nyní čekají na ty, kteří mají říci poslední slovo. Na stole ve stříbrných pohárech temní nedopité víno. Plameny svéc se chvějí a těkají ze tmy jako oči rozlézajících se zmijí. Místnost je šerá. Vše čeká. Noc splývá s čekáním, obé již nelze od sebe oddělit. Je půlnoc. Nedopité víno a nevyřčená slova.

U stolu v čele sedí Jacopo Pazzi, hlava rodu. Bílý vlas mu hustě padl na rozložitá ramena. Je nejméně netrpělivý. Čekal na tuto chvíli celý život, může ještě počkat několik hodin. Jeho vrásčité stařecké ruce jsou klidně složeny na stole, a jsou to ruce peněz a meče. Dovede obé spojit tak jako nikdo jiný ve Florencii. Banky Pazziů mohutní pod jeho přísným pohledem a jeho meč bděl po všechna léta, když už ostatní ani nedoufali. Pamatuje ještě čas, kdy starý Cosimo Medici, pater patriae, chtěl převázat nenávisť obou rodů svatební stólou a obřadně položil svoji krásnou vnučku Bianku, určenou spíše některému knížeti, do lože Guglielma Pazzi. Jacopo se tenkrát usmíval. Usmívá se i nyní, do tkanin čalounů, do nedopitého vína, do stínů pokoje, do hadího blikání očí svíček. Je možno se s ním dohodnout pouze ve hněvu. Je strašný, když se usmívá. Jeho oči jsou vždy bez laskavosti, viděl již příliš mnoho a dovede se podívat přímo a tvrdě na kořen lidských osudů. Nejde o papeže, nejde o církev, jde o Pazzi. Po všechny generace se rvou Pazziové s Medicejskými. I starý Cosimo Medici, pater patriae, musil jít do vyhnanství, a třeba se zakrátko vrátil, přece navždy mu zůstalo, že byl vyhnán. Pazziové nikdy nešli do vyhnanství, nikdy neopustili hradby, a dříve se zřítí všechny brány Florencie, než by některou z nich odcházel jediný Pazzi na útěku. Starý Jacopo je hlavou rodu. Mlčí. Mlčí i jeho bílý vlas a vous. Sedí jakoby

vytesán z jemného kamene a i jeho meč je pokryt stíny. Stařec ví, že lze věci života a smrti někdy rozpočítat jako zlaté scudy z bankéřského měšce. Ještě nikdy ho nikdo neoklamal falešným penízem. Jeho staré, vybledlé rty se chvílemi pohybují. Snad se modlí, snad smlouvá sám se sebou o cenu krve, těžko to rozhodnout. Je to muž v noci.

Opodál sedí Bandini. Jeho klid je chladný a opovržlivý. Je to Bernardo Bandini da Baroncelli, jemuž i signorie je pro posměšek a pro opovržlivé stažení rtů. Vše je u něho předem usměrněno, vyplánováno, nezná nic neobvyklého, kromě žen. Nic ho nemůže vyrušit z jeho vznešené rovnováhy. Nikdy nečekal na nic, co by ho proměnilo. A nyní musí čekat. Na několik římských poslů. Opo- vrhuje Římem jako pravý Florentán. Nikdy na nic nečekal. Velké věci života přicházely vždy samy. Stačilo pouze vztáhnout po nich ruku. A často ji ani nevztáhl, to ne z pýchy, ale z únavy. Protože se narodil ve šťastné konjunkci Venuše se Saturnem, vše se nabízelo samo, dívky, přepych, scudy. Nejkrásnější ženy Florencie s rty vlhkými a pootvřenými láskou, s rukama roztouženými a s nadry jak ovoce přicházely k němu, životy rozkvétající a hynoucí, hovoří k němu a nejsou, jsou, rozcházejí se a opět setkávají, nabízejí se, žádají, aby vyslovil jejich ticha, jejich noci, a ne svoje ticha a svoje noci, žádají, aby jim nebránil býti takovými, jakými chtějí být. Florentanky, aby byly krásné, musí zemřít mladé. Kráska všech krásek, nejpůsobnější a nejvášnivější květ Florencie, Simonetta degli Albizzi, spávala v jeho náruči a zemřela šestnáctiletá, spálená láskou jako květinová louka bleskem. Láska nemá věku. Tenkrát byla podzimní doba krátkých dnů.

Měl vše, čeho si kdy žádal. V jeho domě byly sbírky, proslulé i u papežského dvora. Jeho agenti kupovali pro něho vykopávky až v Řecku. Jeho turecké bankovní filiálky oplývaly zlatem. A přece ho často vše nudilo. I nyní ho vše nudí. Čeká. Pečlivě si prohlíží své krásné pěstěné ruce, hladí si nakadeřený vous a pozoruje starého Pazzi přimhouřenými ironickými očima. Je zcela možné, že stařec to vše bere velmi vážně. Jako by to nebylo tak dokonale lhotejné, Florencie, Řím, Medicejští, Pazziové, papež, vše – – – Oč lepší by bylo nyní sedět doma a číst Senecu, popíjet chlazené víno, a ne toto

bankéřské, ledabylé, trpké víno, ale víno opravdové, labužnický vybrané, dobře kořeněné a připravené, víno vhodně zvolené, neboť každý večer pro svoji chuť potřebuje víno jiné a zvláštní, popíjet, lehce hladit lesklou srst chrta umdlenou rukou a číst. Mimoděk si opakoval poslední věty, které byl včera dočetl ze vzácného textu, překrásně na pergamentu opsaného mistrem Andrea Marcellem: „Po čem toužíš, jest velké a vznešené a blížící se Bohu: nevyrušit se. Tomuto neochvějnému stavu myslí říkají Řekové euthymia, já pak klid.“ Bandini položil na stůl své hladké pěstěné ruce s nehty zabroušenými do čtverce, jak se stalo v poslední době módou žen, a znovu chladným, lehce výsměšným pohledem sklouzl po mlčící tváři starého Jacopa. Stařec jistě nikdy nečetl Senecův spis O klidu duševním. Škoda! Snad bych mu měl něco o tom vyprávět – – – Nyní? Usmál se a pročísl si navoněný vous. Nebyl to špatný vtip – – – Ale proč já zde sedím? Pokrčil rameny. Bavilo mě to. Zpočátku Medicejští, Sixtus – – – opět se ironicky usmál. Oči Florencie? Oči Bandiniho zpřísněly, jako by náhle luštily nějaký text, jehož smyslu se nemůže dopátrat. Seneca praví: „I ten, kdo má v bitvě uťaty ruce, nalezne aspoň voláním a pobízením, čím by svému lidu prospěl. Něco takového čiň i ty, a odstraní-li tě osud z předního místa ve státě, přece stůj a pomáhej hlasem, a jestliže ti někdo i hrdlo stiskne, stůj přece a pomáhej mlčením –“

Jestliže ti někdo i hrdlo stiskne – – – Náhle ho zamrazilo. Záchvěv tajemné hrůzy mu prošlehl nervy, zatmělo se mu před očima a jeho ruce sklesly. Maličko zbledl, ale ihned se zase vzpamatoval, a protože si to nedovedl vysvětlit, již na to nemyslel.

Třetím čekajícím je Giacomo Pazzi. Snaží se být klidný, ale jeho tvář ho usvědčuje. I jeho ruce jsou nervózní, těkavé a neklidné. Upíjí víno krátkými hltavými doušky, a když si dolévá, vždy zazvoní konvice o pohár. Je z nich nejmladší, takřka stejného věku jako Francesco, jehož nyní čekají z Říma. Smolově černé kadeře vroubí jeho tvář, mladou, bledou a žensky krásnou. Ano, je krásný a Francesco ho miluje a Leonardo da Vinci ho miluje, messer Botticelli ho miluje. Je krásný, ale jeho oči hoří podivnými ohýnky jako oči zoufalců. Giacomo nevěří ani v Boha, ani v papeže. Giacomo by chtěl věřit, věřit v Boha a v papeže. Giacomo

nemůže věřit, jako nemůže věřit jeho přítel Pierpaolo Boscoli, který je platonikem. Ale Giacomo nemůže být ani platonikem. Giacomo se zoufale snaží věřit a celé noci prokleší před oltářem v Santa Maria Novella, aby opět v jiných nocích se rouhal, rouhal strašlivě a nenávistně. Giacomo cítí v srdci hadí zuby, které ho zvolna ohryzávají, ne naráz, ale pomalu, velmi pomalu, zdlouhavě a stále pomaleji. Slyší-li slovo boží, zahryznou se zuby tím silněji a srdce nakypí jedem, který se zpění. Giacomo prosí Boha o smilování a ví, že Bůh ho neslyší. Někdy mu je, jako by žil ve dvou postavách, ale v jedné podobě. Ten druhý Giacomo dělá vždy cosi jiného než já, a jsem to přece já. Mnohokrát se nechce vracet domů, jsa si jist, že ten druhý Giacomo už tam sedí a čeká na něho. Co bych mu řekl, co bych se od něho dozvěděl? A i kdyby ten druhý se náhle rozplynul, zmizel by, nikdy by neuvěřil, že to byla pouhá halucinace, jistě by mu něco říkal a trvalo by dlouho, než by si uvědomil svůj vlastní hlas v prázdném pokoji, vyděšená slova k nikomu. Vyprávím o sobě přeludům a nejsou přede mnou, jsem to opět já. Mluvím k sobě a nikdo mi neodpovídá. Čekám na sebe sama jako na cizího člověka. Já nevím nic o sobě. Čekám na víc než vy oba. Čekám na zjevení, na nějaký zázrak, na něco, co by mě proměnilo, já – – –“

Giacomo nevěří v člověčenství Kristovo.

Tři muži seděli kolem stolu. Stařec Jacopo s kamennou tváří, opřen o meč, Bandini, jemuž věci života jsou často jen pro ironické stažení rtů, opřen o polštář své nudy, Giacomo, který čeká na víc než na pouhé posly z Říma, hlavu opíraje o dlaně. Životy, které jsme nedovedli žít, odcházejí z nás a buď zanikají, nebo prchají, aby tam někde jinde splnily svůj úděl a své poslání. Jak překlenout toto rozpolcení života? Giacomo neví, že to lze učinit jen prostým a pokorným pohybem, sepnutím rukou s dlaněmi přitisknutými k sobě a s prsty vztyčenými k Bohu.

Tři muži seděli kolem stolu, každý se svým životem. Čekali mlčky.

A noc opsala kolem nich velký kruh jak čarodějným prstenem.

Tři muži seděli kolem stolu.

Čtvrtý visel nad jejich hlavami na kříži.

Byl to prastarý kříž rodiny Pazziů. Tělo Kristovo zde bylo vze-
pjato v strašlivě pravdivé, věrně zachycené křeči umírání a pose-
to velkými rozchlípenými ranami, odřeninami a otlučeninami.
Rozbitá kolena, křečovitě sevřená, byla vyboulena v ostrém úhlu
a rozedřená divokým smýkáním. Tělo bylo smutné, tajemné, ho-
rečnaté, bolestné a všechno dosud krvácelo. Nová, jasná krev, vy-
prýštivší z probodeného boku a smísená s vodou, zalévala strupy
a zahnědlé skvrny krve již sedlé. Toto tělo bylo jedinou živou
ranou, bolestně obnaženou, a na několika místech pod strženou
kůží odkryté svalstvo se dosud zachvívalo v nevýslovných mukách.
Hlava byla již zsinálá, popelavě šedá, a jsouc nakloněna k rameni,
z něhož visel cár kůže nad velkou a hlubokou odřeninou po nesení
kříže, byla ustavičně probodávána dlouhými a jako ocel zahroce-
nými ostny trnové koruny. Tyto ostny zůstaly nezlomeny, trčely
do výše, buď rozžhavené sluncem, nebo červené krví, to bylo těžko
poznat, ale bylo to zježené purpurové proutí, těsně svírající hlavu
Odsouzencovu. Ústa pootevřená a okoralá v neuhasitelné palči-
vosti byla stále ještě žízňiva muk, prahla po nich, tato ústa dosud
neřekla: Už dost! Nechci! Rty byly zmodralé a nafialovělé, ale jejich
úzké vlny na okrajích již černaly sedlou krví. Umučené tělo viselo
pouze na hřebec a naklánělo se. Oči ne zhaslé, ale vidoucí byly
vždy přímo upřeny na toho, kdo se díval, plny muk vytrpěného
posměchu a nenávisti, plny prachu a plny posledního pohledu
Matky. Rozevřené dlaně byly prořaty hřeby a jejich křečovitě, vějí-
řovitě roztažené prsty ryjí do těžkého olověného vzduchu tajemná
a mystická znamení, písmena života. Trnová koruna, děsná a krá-
lovská ozdoba opuštěnosti, byla obrovská a její rozježené, dlouhé,
neustále bodající hroty při sklonu hlavy k rameni stínily oči. Kdo
se do očí zadíval, viděl jejich utkvělý pohled pouze tímto stínem.

Jesus autem tacebat.

Kristus zde na kříži mlčel jako ti muži pod ním.

Toliko rychlé údery klepadla na dveře promluvíly. Tyto rány
byly hluché, tlumené, dlouhá chodba odpovídala dutou ozvěnou.
Tři čekající muži se rychle a s úlevou vztyčili. Pak vstoupili poslové

z Říma. „Benedicite – – –“ zaprosil stařec Jacopo a poklekl s ostatními. Arcibiskup Salviati nejprve požehnal a pak starce pozvedl. Začali modlitbou.

Ne, nejsou unaveni. Ale Francesco jí rychle a hltavě, odkrýváje bílé vlčí zuby, kondotíer de Montesecco popíjí dlouhými doušky. Francesco mluví i mezi jídlem. Slovo smrt zní snadno a lehce, jako by ani nebyla noc. Arcibiskup Salviati sedí klidně, poněkud nakloněn, a jeho pergamenová tvář ve světle svíček ještě více zežloutla. Pravou rukou si pohrává s křížem na prsou a v každém záchvěvu a pohybu jeho prstů srší velké a těžké prsteny paprsky všech barev. Bandini da Baroncelli hledí oslněn na tyto prsteny. Jsou to šperky krásy nevidané a vzácné, klenoty římské. Florentský arcibiskup Antoninus sice zemřel v pověsti svatosti, ale nikdy nenosil prsteny. Ba kdykoliv vystoupil na kazatelnu, hřímal proti přepychu světskému i kněžskému, proti hrám, zlatohlavům a prstenům, ale proti čemu kdy nehřímal arcibiskup Antoninus? Prý nejpodarenější šprýmy starého Cosima Medici byly právě o arcibiskupu Antoninovi, ale nyní přišel muž s prsteny a Medicejští se přestanou smát. Už zítra – – –

„Už zítra –“ praví spokojeně starý Jacopo a dobrořečí Jeho Svatosti. Kondotíer de Montesecco rád pozvedne pohár a oba starci si připíjejí na dlouhé panování Svatého otce Sixta plnými doušky. Ale víno je trpké, ledabylé, bankéřské.

Giacomo mlčí. Hledí na arcibiskupa dlouhým žhavým pohledem. Tento muž ho přitahuje, tento muž mu byl poslán. V celé Florencii není takového jako tento kněz z Pisy. Až bude po všem, pokleknu u jeho nohou a vyznám se ze všeho. Anima mea sicut terra sine aqua tibi – – –, tak jest psáno, ano, bez vody byla duše má, vyprahl jsem a hořím.

„Moji muži jsou připraveni,“ vykládá Jacopo. „Budou rozestavení po celém náměstí podél paláce signorie. Jakmile dám povel, zaútočí.“

„A ostatní rodiny?“ táže se náhle arcibiskup. „Strozziové? Rucellai? Sacchetti?“ Pisánský kněz je dobře zpraven a starý Jacopo se chmuří.

„Půjdou s námi, jakmile bude věc hotova, a nebudou se do ní míchat, dokud nebude hotova, Milosti,“ odpovídá rozvážně. „Jsou příliš chytří, aby nám chtěli překážet. Ostatně, je to věc Pazziů, ne jejich.“

„Je to věc Jeho Svatosti –,“ klidně praví arcibiskup Salviati. „A věc Florencie.“

Jacopo potřásá bílou hlavou a pak řekne: „Jsou to věrní synové církve.“

„Věrnost vyžaduje důvěru,“ pokračuje arcibiskup. „Bohužel, vidím, že nebyli včas zpraveni. Možná že jejich horlivost bude nemístná a zavíní spíše nezdar plánů Jeho Svatosti než jejich vítězství.“

„Nikdo nebude bránit Medicejské!“

„V Pise se sice mluví příliš mnoho,“ lhostejně pokračuje arcibiskup. „Ale mnohé se tam také ví. Onehdy ke mně přišel můj kaplan a řekl: Mona Nannina, sestra Lorenza Medicejského, neopomine nikdy svému manželu, Bernardu Rucellai, připomínat věrnost medicejskému rodu.“

Tu starý Jacopo vybuchuje. „Kdyby věděli o našem plánu tito, dozví se o něm zakrátko celé město. Mám muže ve zbrani, kteří zítra vyjdou do ulic a pod okna paláce signorie. To znamená víc, než kdyby všichni ti Sacchetti, Rucellai a Stroziové se s námi dělili o vítězství. Dnes budou našimi spojenci a zítra – – –“

„Co?“ řekne Salviati.

„– – – se jim bude musit zaplatit.“

„Není banka Pazziů nejbohatší ze všech florentských?“ Pergamenová tvář se snaží vykouzlit sladký úsměv.

Jacopo sklání oči na jilec svého meče. „– – – zaplatit Svatým otcem, ne námi –,“ dodá.

Bandini se spokojeně usměje. Ne, Pazziové se nikdy nebudou s nikým dělit o vítězství. A je jisto, že arcibiskup by nemohl zpět do Říma s nějakým novým účtem před Jeho Svatost. Sixtus Čtvrtý raději shromažďuje než rozdává, A byl by to pořádný účet – – – Co by se musilo prodat opatských berel, prebend a odpustků, než by se tohle zaplatilo!

„Raffael Riario,“ praví rychle Francesco, „přivádí s sebou vojáky messer Giovanbattisty de Montesecco převlečené za kardinálovo služebnictvo. S našimi lidmi to stačí.“

Nyní promluvil kondotiér. Muž v železe praví: „Obsadím mosty a nároží jednotlivých čtvrtí. Všechny ulice přepadnu naráz. Vybral jsem v Římě muže dobře znalé bojů v ulicích. Jakmile mi bude dáno při hostině znamení – – –“

Francesco Pazzi se prudce a bláznivě rozesmál. Tak se pouze mládí může smát starcům. Kondotiér svírá jilec meče a jest příliš překvapen, než aby se mohl tázat po příčině tohoto výsměchu. Není si vědom, že by byl snad řekl něco pro smích. Nikdy dosud nebyl zaskočen v poli. Ale je nyní zaskočen tímto kupcovým smíchem. Tu pozoruje, že i arcibiskup se usmívá. Salviati složil vrásky své pergamenové tváře jinak a praví:

„Messer Giovanbattisto, kdo vám co řekl o hostině?“

„Bude přece hostina Medicejských na oslavu kardinála synovce!“ odpovídá de Montesecco. „Dosud jsem vždy vraždil při hostině.“

„Tentokrát ale bude malá změna –“ odsekne Francesco Pazzi. „Pochopíte, že přece nemůžeme podniknout útok na Medicejské obklopené při hostině celou signorií a služebnictvem v jejich paláci.“

„Úplné provedení plánů bylo přede mnou v Římě utajeno,“ ostře praví papežský velitel. „Mám-li dobře splnit rozkazy, chci nyní vědět vše.“

Arcibiskupův hlas jest tichý a tak bez chuti, že nebýt trochu sladkosti, kterou do něho přikapává protáhlým přízvukem, nebyl by pro svůj mdlý zvuk snad ani slyšitelný. Mluví jakoby o něčem zcela jiném, jako by ani neodpovídal na kondotiérovu výzvu. Praví:

„Náš drahý kardinál Raffael, vyslaný Jeho Svatostí, asi se nezúčastní hostiny. Třebas byl dosud mladíček, jest pověstně přísných mravů. Ale bude zítra dopoledne v chrámu S. Maria del Fiore sloužit mši svatou, na které budeme jistě všichni přítomni. A nejen my. Slyšel jsem, že Medicejští, trebas horovali pro pohanskou filozofii, chodí dosud do chrámu.“

Je ticho. Starý Jacopo nechápe, ani de Montesecco nechápe. Jsou to starci. Divné jest, že arcibiskup již nemluví dál. Pouze si pohrává se zlatým křížem na prsou a mlčí. Bandini, zdá se, porozuměl. Jeho ruce se poněkud zachvěly. Giacomo sedí strnule, nemůže odvrátit pohled od arcibiskupa. Tento muž mu byl poslán. Čekal jsem pouze na něho. Ještě teď klesnu k jeho nohám a řeknu: Vyprahl jsem, Bůh mi byl daleko, jeho božství vyznávám, ale člověčenství nemohu, nemohu, kdybych si srdce rozdrtil, nemohu, vždy se mi zpění v srdci jed, jakmile začnu o tom rozjímát, nevěřím, že Bůh se stal člověkem, nevěřím v inkarnaci jako křesťané, nevěřím v reinkarnaci jako platonikové, nevěřím v nic –

Tu kondotier pochopil. Vztyčil se tak prudce, až nárameníky jeho pancíře zachrastily, stiskl zuby a stál chvíli tak. Pak se mu vydralo ze sevřených úst:

„Vraždit – – – v kostele?“

Arcibiskup pohlédl na něho přivřenýma očima dlouhým ironickým pohledem. „Znáte jinou možnost, kudy na Medicejské? Máte jiný plán, jak je vylákat z jejich paláce a od jejich přátel a spojenců?“

Montesecco stojí, popelavý v tváři, jeho žilnaté drsné ruce drtí hranu stolu a zdá se, že ústa se mu sevřela nějakou křečí, nemůže je ani pořádně otevřít, pouze opakuje: „Vraždit při mši? Dosud jsem nikdy nevraždil při mši – – –“

„Budete poslušen –“ chladně odtušil arcibiskup. Tu se ústa kondotierova otevřela: „Ne!“ řekl.

Arcibiskup Salviati překvapeně pozvedl obočí a jeho pergamenová tvář se zachvěla. „Odpíráte, messer Giovanbattisto de Montesecco? Jeho Svatost má ještě jiné poslušnější kondotiéry, myslím, že Roberto Malatesta, který nyní táboří u Ostie, by poslechl na slovo a rád by postoupil na vaše místo nejvyššího velitele papežských vojsk.“

De Montesecco si zmateně sahá žilnatou rukou k hrdlu. „Vraždit – – – při mši?“ šeptá. „Ale vždyť to není možné – – – Neučiním to. Byl jsem najat k vraždění při hostině, jako jsem vždy vraždil při hodování, nikdo mi nic neřekl o mši.“

Salviati sedí stále klidně, jeho prsty se lehce pohybují na zlatém náprsním kříži, ale jeho tvář je nyní zlá, výsměšná a tvrdá. Svatý otec se domníval, že nám dává s sebou svého nejzkušenějšího kondotiéra, a zatím nám dal blbce. Oč lepší by byl Roberto Malatesta, kterého jsem marně žádal na Jeho Svatosti. Ale Svatý otec je příliš podezíravý, hned se domnívá, že kondotier, je-li knížetem, myslí více na založení svého vladařství než na oddanou službu, podřízenou zájmům Svaté stolice, a proto zbytečně Malatesta marní čas u Ostie. Místo něho, který by rád a ochotně, bez jediného slova odmluvy vykonal všechny rozkazy, neboť žádnému z Malates-tů by nikdy nenapadlo uvažovat, je-li jejich čin sacrilegium čili ne, mám s sebou tohoto starého nepotřebného muže, který se nyní chvěje při myšlence, že by měl zítra tasit jinde než v hodovní síni. Dobře mi radil v Římě zkušený apoštolský sekretář Stefano Bagnorea. Řekl mi: „Místo laika vezmi raději dva duchovní. Jsou zvyklí posvátnému místu, a nebudou se tudíž bát.“ Ale já musil vzít vojáka. Jaká bída! Ještě se celý plán rozbije o hloupost a neústupnost tohoto starce. Salviati mlčí. Francesco Pazzi udeřil pěstí do stolu, až víno vytrysklo z překocného poháru jako krev z rány. „Messer Giovanbattisto!“ rozřezává Francesco mlčení ostrým, jizlivým hlasem. „Dosud jste nikdy neslyšel o něčem podobném? Kde byl zabít Giovan Maria Visconti? V chrámu S. Gottardo. – Kde náš spojenec dobrý vévoda Galeazzo Maria Sforza v Miláně? V chrámu S. Stefano. – Kde byla vyvražděna fabrianskými spiklenci rodina knížat Chiavelli? V chrámu. – A víte, že spiklencům, roztroušeným v kostele, byla heslem slova Kréda: Et incarnatus est – – – A vtělil se – – – Kde jinde se chcete přiblížit k tyranovi než na místě, kde jest nejméně stráž?“

Arcibiskup pomalým a vznešeným pohybem ruky zamezí jeho další slova. Obrací se ke kondotierovi, praví smířlivě a laskavě: „Milý synu, nesu s sebou odpustky Svatého otce pro všechny, kdož se zítra účastní mše svaté, a plné jeho požehnání všem, kteří přispějí k zdaru jeho úmyslů.“

Tu Giacomo Pazzi rychle poklekl u arcibiskupa. Drtí v prstech okraj jeho pláště. Je bledý. Jeho ruce jsou zlomeny v prosebném

a úpěnlivém pohybu. Ne, nesmí zmeškat tuto chvíli, zastavil se čas, zastavila se noc, všechny cesty se náhle uzavrou a zůstaneš sám, nevýslovně sám. Nezanikneš, jsi živý člověk, to on, ten druhý Giacomo, jest obludnou vidinou, ty jsi zde, klečíš u okraje kněžského roucha a všechnu prázdnotu svého nenaplněného života jsi složil jak bláto u jeho střevců. Fabrianští spiklenci vraždili v kostele při slovech Kréda: Et incarnatus est – Vtělil se – Arcibiskup na něho pohlédl dlouhým zvědavým pohledem. Jsou opravdu všichni Pazziové tak exaltovaní?

„Milosti,“ šeptá Giacomo. „Věříte v člověčenství Kristovo?“

„Nikdy jsem nepochyboval, milý synu,“ odpovídá Salviati vážně, „nikdy jsem nepochyboval o pravdách naší svaté víry.“

„Ale já v to nemohu věřit,“ horce šeptá Giacomo. „V božství věřím, ale v člověčenství Kristovo nemohu. Příliš si hnusím člověka, štítím se ho jako sebe sama, chci věřit v něco, co není lidské, co nemá nic lidského, ano, v božství Kristovo věřím, naprosto věřím, ale v člověčenství nemohu –“

„Jest psáno,“ pravil arcibiskup Salviati, „jest psáno: Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine et homo factus est – – Vtělil se a stal se člověkem, a my klekáme při těchto svatých slovech. Velmi bys bloudil, kdybys toto popíral. Bohové pohanští se proměňovali v lidi, aby poznali rozkoš. Náš Spasitel se vtělil, aby na sebe vzal bolest a všechnu bídu člověka. Zsinalostí jeho uzdravení jsme – – –, znáš ten text.“

Giacomo mlčí. Arcibiskup položil dlaň na jeho smolově černé, žensky hebké vlasy. „Zítra,“ praví, „zítra přijdeš ke mně a vyznáš se mi. Není bludu tak temného, aby nebyl rozptýlen světlem svatého náboženství.“ Obrací se pak k ostatním. „Jest nyní čas k odpočinku. Pamatuje, že při zítřejší kardinálově mši jsou heslem k útoku na Medicejské slova, kterými bude oznámeno hlásání evangelia. Diákonem při mši bude kanovník Antonio Maffei. Jakmile se obrátí u svaté knihy a oznámí: *Sequentia sancti Evangelii*, povstanou zbožní lidé v chrámu a věrní synové církve, aby naplnili úmysl Svatého otce. Giuliana Medicejského mají na starosti Francesco a Giacomo Pazzi, Lorenza Medicejského já sám a messer Bandini.

Vy, Jacopo, budete u svého lidu na náměstí, a jakmile uslyšíte hluk z chrámu, dáte povel k útoku na palác signorie. Vy, Giovanbattisto de Montesecco – “

Kondotiér, stále zaklet do strnulosti, procítá, uslyšev své jméno. Jeho žilnaté ruce jsou dosud zaťaty. Praví: „Vzdávám se své hodnosti. Půjdu sloužit Sienským!“

Protkl ho chladný a výsměšný pohled arcibiskupův. „Nepřijímám v této hodině vypovězení vaší smlouvy a poslušnosti. Ve jménu Jeho Svatosti vám rozkazuji, a vy poslechnete! Ale abych vás zbavil obtížení svědomí, tedy nevejdete vůbec do chrámu. Zůstanete u svého lidu venku v ulicích. Obsadíte mosty a zaútočíte naráz na všechny čtvrti, jak jste říkal – “

„Půjdu sloužit Sienským,“ opakuje kondotiér.

Francesco Pazzi vstává a výsměšně mu holduje. „Zvolil jste si pravé město a pravou cestu k svatosti, ale jinak, než se domníváte. Sienští dovedou odměňovat své kondotiéry. A budete následovat osudu Nicodema z Gomba, velikého kondotiéra Sienských. Budete jejich světcem! Zachovají se k vám jako kdysi římský senát k Romulovi. Jaká pocta! Když osvobodil město od nepřítele, radili se denně, kterak by mu zaplatili, a uznali, že každá, třebas nejvznešenější odměna byla by malá, ba i kdyby ho učinili svým tyranem. A tu řekli: Zabijeme ho a pak ho budeme uctívat jako patrona města. A stalo se tak. Takoví jsou Sienští, taková bude vaše svatost.“

Začalo se modlitbou, končí se touto anekdotou, smějí se a odcházejí. Odešli. Sluhové zhasínají svíčky. Každým zhasnutím hadího oka tma vzrostla. Pak uklidili poháry a zavřeli za sebou. To již byla noc jako každá jiná noc. V prázdné světnici zůstal toliko kříž. Rty byly zmodralé a nafialovělé, ale jejich úzké vlny na okrajích již černaly sedlou krví. Trnová koruna, děsná a královská ozdoba opuštěnosti, byla obrovská a její rozježené dlouhé hroty při sklonu hlavy k rameni stínily oči, kdo se do nich zadíval, viděl jejich utkvělý pohled pouze tímto stínem.

Ještě téže noci kondotiér Giovanbattista de Montesecco, muž, který neví, kde se narodil, projel tajně branou San Niccolo, navždy opouštěje město a služby papežské.

ZA HLASEM ZVONŮ

„– – a tu putuje lidská duše v tělo zvířecí a ze zvířete, které původně bylo člověkem, opět přechází do člověka. Jistě však do této lidské podoby nikdy nevejde duše, která nikdy nepoznala pravdy, neboť člověk musí umět chápat výrazy pojmů, které z přechetných názorů postupují k jednotě, shrnuté úsudkem. A to jest rozpomínání se na věci, které naše duše kdysi uzřela, putujíc s bohem a pohrdnuvši tím, co pro nás zde platí jako skutečnost, i ku pravému jsoucnu se vyzdvihnuvši. Proto také právem jen duše filozofa dostává křídla, poněvadž ona dlí, pokud jí to lze, vždy svou vzpomínkou u věcí, při nichž bůh prodlévaje, teprve bohem se stává. A který muž žije důsledně v takových vzpomínkách, ten jedině se stává skutečně dokonalým, protože vždy prožívá dokonalé posvěcení. A stoje stranou všeho lidského snažení – –“

Lorenzo Medicejský pohybem ruky přerušil hlas předčítatele. Řečtina, bronzově rachotící ve velké, prostorné místnosti, plné ranního slunce, náraz umlkla. Angelo Poliziano, profesor řecké a latinské elokvence, zavřel knihu uprostřed věty. Z chrámu S. Maria del Fiore hlaholily zvony a Giuliano Medicejský, pružný a štíhlý, v černých sametových šatech a se zlatým řetězem kol hrdla, zbožně se pokřížoval.

„Bude čas jít,“ pravil Lorenzo Medicejský. Jeho bystré, pozorné oči s láskou se obracejí k bratrovi, ale Giuliano zůstává sedět.

„Salviati, arcibiskup pisánský, přijel už dnes v noci,“ praví.

„Co na tom?“ usmívá se Lorenzo. „Jsou arcibiskupové, kteří chodí jen nočními cestami.“

„Nemá Svatý otec jiné posly a nemá jiné průvodce pro své kardinály než ty, kteří chodí nočními cestami, vstupují do měst

tajně a jejichž ruka je proslulá více lámáním pečeti na smlouvách než žehnáním?“

Lorenzo pokrčil lhostejně rameny. „Kdo se dnes vyzná v politice Jeho Svatosti? A my nemáme dosud se Svatým otcem smlouvu, proto muž z Pisy zde nemá nic, co by mohl zlámat.“

„Salviati je lupič a přišel jako lupič,“ vybuchuje Giuliano a jeho štíhlé ruce jsou pevně zaklesnuty za zlatý opasek. Rozhodně nechce povstat a odejít za hlasem zvonů.

„Arcibiskup z Pisy touží po kardinálském klobouku,“ praví Lorenzo. „Ale Pisa je chudý kněžský stůl. Nemá peněz na zakoupení purpuru. Chce si ho tedy vysloužit jinak. Jeho horlivost vždy byla přílišná. Muž, který je nedočkavý, je obyčejně mužem chybujícím. Ostatně nebojím se arcibiskupů chodících v noci. Tím více dbám na kardinály, kteří přicházejí za dne.“

„Naši lvi,“ odpovídá Giuliano, „naši lvi vyli takřka celou noc.“

Lorenzo překvapeně pozvedl hlavu a zachmuřil se. „To už by bylo vážnější – –,“ řekl tiše.

„Landini dosud pro nás nepřišel,“ pokračuje Giuliano.

„Ovšem,“ opět se již usmívá Lorenzo. „Gonfaloniere republiky se asi zdržel při vítání kardinála synovce.“

„Raffael Riario přišel s průvodem neobyčejně četným a mnozí naši lidé, kteří byli v Římě, poznali v jeho družině převlečené papežské vojáky.“

Lorenzo, stále se usmívaje, klade obě své dlaně na Giulianova štíhlá, takřka dosud chlapecká ramena. „Giuliano,“ praví klidně, „vím, že nemáš strach. Ale i tvé obavy jsou zbytečné. Neodváží se zde ničeho proti nám. Zvolili by jiný čas. Nikdy nám nebyla Florencie věrnější než nyní.“

Giuliano mlčí.

„Dostal jsem už před třemi dny,“ pokračuje Lorenzo, „text smlouvy, kterou nám nabídne kardinál Riario jménem Svatého otce. Je plná výhod.“

„Timeo Danaos et dona ferentes –,“ ozval se suchý hlas Poliziánův. „Bojím se Danaů, i když nesou dary – –,“

Zvony hlaholí. Kovový hlas, který nejen láme blesky a zahání bouře, ale též oplakává mrtvé. Nyní svolává. Ulice jsou jistě již

plné lidí spěchajících do chrámu, jako by byl den sváteční. Málokdy vítá Florencie ve svých zdech kardinály. Už je pryč doba, kdy florentská růže je lákala svou vůní a v ulicích stály triumfální oblouky s nápisy plnými vznešenosti až rouhavé. Ne pouze nějaký kardinál synovec, ale sám papež Pius Druhý a nadto Sieňan, s průvodem desíti kardinálů a šedesáti biskupů, se kdysi přijel potěšit florentským jarem, a gonfaloniere Bernardo Gherardi mohl směle vtipkovat s Jeho Svatostí o brokátu papežského roucha, zda více znamená superbia či santita, pýcha či svatost, tkanina těžká, velebná a vpravdě velekněžská. Vítání bylo slavné. V ulicích klekali před mezky kardinálů zajatí králové, Jugurta se svými Numidany se dával v područí církve a sám patron města, svatý Jan Křtitel, sestoupil náhle z portálu, snesen osmi anděly, a podal Svatému otci klíče od městských bran. Když se roztočily na náměstí koule planet, pod nimiž byl narozen Pius Druhý, a z každé vystoupil génius rodu Piccolomini, zřítíl se sloup, na němž stála Modloslužba, svítící cetkami, a na druhém, který byl z mramoru, Víra, vysoko vztyčivši pochodeň, zapěla kanconu plnou slávy. Ano, tenkrát. Tenkrát ještě nepřijížděli arcibiskupové v noci a kardinály, v jejichž družině nebyly tváře z římských vojenských krčem, vítaly nejkrásnější dívky města, plné líbeznosti a půvabu, zde Milosrdenství, onde Umírněnost, tam Pokora a posléze i Zbožnost.

Nyní podobné věci lze spatřiti pouze o karnevalu. Kardinálové znají jiné cesty. Pak ovšem žádnému z nich svatý Jan Křtitel, nebeský patron Florencie, nepodá klíče od městských bran. A vladař Medicejský jistě ví, proč kardinála Riaria, nepota Sixtova, nevíta alegoriemi Pokory a Milosrdenství.

Ulice hlučí. Byť by nyní nepěli zajatí králové své sonety na nároží pod otrockým jhem a podívaná byla chudá, valí se davy lidí ze všech čtvrtí k S. Maria del Fiore na kardinálskou mši. Bude patrně málo svěcené vody v kropenkách chrámových a v přeplněném chrámu sotvakdo bude moci pokleknout i ve chvíli nejposvátnější.

Kovový hlas zvonů a kovový hlas naplněných ulic zaléhá až do síně plné slunce a barev. Pestré dlaždice mnohonásobí odrazy světla. Ve velkých štíhlých vázách samé růže, florentské růže, naplněné hudbou, snem a krví.

„Nepůjdu na mši,“ rozhodl Giuliano a sáhl po knize, kterou prve Poliziano četl a nedočetl. Lorenzo zvážněl. „Musíš jít, Giuliano!“ praví přísně. Stojí vzpřímen už k odchodu, má šat z černého sametu, bílým atlasem prošíváného, a těžká ametystová spona u hrdla jest jeho jediným šperkem. U pasu dýka v pochvě zlaté a tepané. Jeho pronikavý pohled zjemněl a jeho ruce jsou mírné a konejšivé. Hledí jasným pohledem na bratra, který jest dosud ve věku roztěkanosti a mladické pýchy a jehož výrazná tvář jest plničká vášně, mládí a lásky. Srdce patrně stále se zachvívá novými a novými poznáními, jeho tvář nepřetržitě mluví o těchto záchvěvech a neodpočine si, každý sval, klopení víček a vlnka rtů, to vše zobrazí prudkou dychtivost života, hořící hluboko v nitru. Giuliano se nedovede ovládat. Giuliano nebude nikdy politikem. Ale jest mladý a krásný a vše bude u něho mladé a krásné a dychtivé života.

„Musíš, Giuliano!“ opakuje tiše Lorenzo. „Proč nechceš na mši?“

„Protože –“ Giuliano nyní mluví rázně, úsečně a hlasem hráče, kterému vítězný vrh padl až na konec. „Protože Pazziové už časně ráno, ještě za svítání, byli na jitřní mši.“

Tu Lorenzo se zarazil, spustil ruce z ramen bratrových a jeho srdce zaplavil stesk. Věc se stávala vážnou a hrozivou. „Kdo jim ji sloužil?“ tázal se těžce.

„Salviati.“

„A – – – modlili se?“

„Velmi se modlili,“ odpovídá Giuliano a jeho ústa jsou trpká posměškem. „Až příliš. Jako lidé, jimž příští hodiny nejsou lhostejny ani určeny jen pro slavnost. Nikdo nebyl v kostele, pouze oni, Francesco Pazzi, Jacopo Pazzi, Bandini Baroncelli. Arcibiskup Salviati každému zvlášť poželal a pak teprve byl chrám otevřen lidu.“

„Pak připravují něco ještě dnes!“ Lorenzo jako by mluvil pouze k sobě.

„Něco?“ hlas Giulianův jest stále posměšnější.

Stesk, ano, stesk. Ne bouře hněvu, ne nenávist a odpor, ne rychlé myšlenky na odvetný plán a odražení rány. Ale stesk. Takový

zvláštní, podivný a tíživý pocit stesku. Proč? Snad je to ono, co Plato nazývá nepodobnost si věcí. Nyní bych měl ze sebe strhnout černý šat a obléci krunýř, dát rozkazy zbrojnému lidu a na nastražení pasti odpovědět ranou. Kdybych náhle poručil, sevřely by se čelisti bran a nikdo by neunikl. Ne, neučiním to. Proč? Stesk. Co jsem udělal? Nikdy Florencie, Athény italské, nevzkvétala tak jako nyní. Nejsem tyranem lidu, který mne miluje, zpívá moje písně, bohatne za mé vlády. Poklady umění jsem shromáždil zde takové, že není krále v Evropě, který by mi je nezáviděl. Skládám lidu karnevalové popěvky, miluji svůj lid jako toto město. A bráním Itálii. Chci pro ni mír. Chci, aby papež byl velmožem duchovním a spravoval nás podle svatého náboženství. On chce být ale velmožem také světským a spravovat nás podle potřeb své rodiny. Jen na okamžik přestanu brzdit rozpínavost a lačnost všech těch jeho nepotů, a rázem vzplanou války na všech stranách a do země, oslabené tímto neustálým vzájemným vyvražďováním a prolnuté hladem, bude každému cesta volná. I Alpy se rozeštoupí pro průchod francouzských vojsk a muslimanské hordy Mohamedovy zaplaví zem. Stesk z marnosti všeho. Ne, nevidí dál všichni ti Riariové, della Roverové, nepoti, synovci, strýcové, stařec v tiáře, prudký a zlostný, neustále se hašteřící se všemi italskými státy a sršící své interdikty. Stesk. Proč? Je nutno jednat. Rychle. Okamžitě. Proč jsem tak náhle zemdlel? Příliš miluji své římské elegiky, příliš mnoho se zabývám Platonem, ne, je to marný sen – – Jednat. Jednat krutě a bezohledně.

– – – *ilius tristissima noctis imago*
qua mihi supremum tempus in urbe fuit – – –

Oné nejsmutnější noci obraz, kdy poslední čas mi v městě zbýval – – – Dost! Nyní vzpomínám Ovidia? Nyní, kdy jediným slovem mohu zavřít brány a hroty dýk obrátit na prsa nepřátel, nyní vzpomínám tesknosti Ovidiovy? Ano, tak to nazval filozof: nepodobnost si věcí, z které někdy prýští pro toho, kdo nepronikne k jejímu jádru, všechna slabost života. Ale snad i to, že pojednou

se mi vynořily právě tyto Ovidiovy verše, je mi znamením. Básník, vyhnaný na barbarský Pontos, neumíral větším steskem, než bych umíral já, kdybych se musil rozloučit s tebou, Florencie, být tebe vzdálen, předrahé město, město horouc, na věčné časy milované město, tristissima noctis imago, nejsmutnější noci obraz, kdybych věděl, že i světlo hvězd se zastavilo nad mým městem ne podle svého řádu, ale to z něhy a lásky.

Giuliano stojí těsně u něho. „Slyšíš mne?“ mluví horce a vášnivě. „Je ti všechno jasné? Pisánský arcibiskup Salviati přijel tajně už v noci, touží si vysloužit kardinálský klobouk, Raffael Riario přijel dnes časně ráno se silným průvodem, v němž jest mnoho převlečených papežských vojáků, Jacopo Pazzi rozestavuje podivné neznámé muže podél mostů a na nároží ulic, před palácem signorie – – –“

Lorenzo se k němu obrátil a jeho tvář byla již klidná. Hlasem, jakým obvykle mluvil, pravil: „Dvě věci jsou z toho pouze důležité, Giuliano, pouze dvě věci.“ Díval se přímo do očí bratrových. „Dvě věci: jitrní mše a řev lvů – – –“

Hlahol zvonů umlkl, času nezbyvá. Kardinála již jistě oblekli v bohoslužebná roucha a chrám S. Maria del Fiore jest přeplněn. Svěcená voda se nedostala na všechny.

„A ty?“ Giuliano zachytil ruku bratrovu, ale Lorenzo ji zlehka vymanil. „Půjdu,“ odpovídá. „Nevěřím, nevěřím, že by byli něčeho takového schopni. A kdyby, tedy vždy se dívám raději událostem přímo v tvář. To víš – A kdybych nešel, bylo by to ještě horší!“

„Jsi šílený!“ vybuchuje Giuliano a žíla vzteklosti mu prudce tepe, naběhlá přes celé čelo. „Jsi šílený, lezeš-li takto svévolně do pasti. Neodvází se! Neodvází se! Myslíš, že Sixtus není schopen všeho? Myslíš, že jsi při mši chráněn? Modlili se, a jak se modlili! A pak každý z nich přijal zvláštní papežské požehnání. Sixtus! Dá rozhrěšení na vše, jde-li o zájmy jeho rodiny. Víš, co se o Římě zpívá? Vše je tam na prodej, oltáře, kněží, svátosti i Bůh – – – Ano, tak se to zpívá o Římě, a ne pouze u nás, ale už v Německu a v Anglii se tak zpívá, vše je v Římě na prodej, vražda i zločiny, jde-li o zájmy della Roverů. Sixtus! Jeho politika – – –“

„Právě proto půjdu,“ praví Lorenzo. „Šílený jsi ty! Dovedeš si představit to další předivo Sixtových plánů a jeho radost, až by se dověděl, že přijel slavně do Florencie kardinál synovec se smlouvami pro Medicejské a Medicejští ani nepřišli na jeho mši? Jak by se ihned rozletěla poselstva ke všem italským dvorům – – –“

„Jdi tedy! Jdi tedy!“ Giuliano svírá pěsti a jeho ústa jsou plna slin. „Jdi! Ale já nepůjdu!“

Lorenzo pokrčil lehce rameny a obrátil se k ostatním. Stáli daleko od nich u dveří sálu, a vidouce svár bratrů, nemísili se do něho. Kdo by se kdy, jsa filozof, účastnil hádky bratří a nadto vládařů? Čekali.

Jest zde gonfaloniere republiky Cristoforo Landini. Rada pěti set by se měla třást před jeho úradky, ale netřese se. Často se stane v zasedání, že jest mu třeba vysvětlit některou věc třikrát, čtyřikrát a ještě je to málo. Neboť nic mu tak není vzdáleno jako věci politické. Málokdy vezme akta do rukou, vždyť od toho jsou notáři, sekretáři, poradní sbory, cancellarium, kolegia. Ale on, profesor poetiky a rétoriky, napsal Komentáře k Horácovi, Komentáře k Dantovi, Komentáře k Virgilovi, Disputace kamaldulské, Tři dialogy. Byť všechna jeho učenost stála zde s ním v postoji vznešeném a důstojném, nesmí se zapomenout na Tři knihy elegií Xandra, nazvané tak podle jeho velké lásky Mony Alexandry, neboť i tento platonik zakusil svoji bolest.

Vedle něho stojí jeho žák Angelo Poliziano, který prve byl Lorenzovi předčítal Platonův dialog Menon, než zazněl hlas zvonů z chrámu S. Maria del Fiore. Když Cosimo Medici, pater patriae, povolal z Byzance slavné učence Argyropula a Andronica z Thessaloniky, byl Poliziano jejich prvním žákem. A druhým byl Lorenzo. Tak rostli spolu nad texty filozofů. Je nejen platonikem, je humanistou. Nikdo se mu nevyrovná v kritice a ve výkladu antických autorů. S úporným bádáním všeho přístupného rukopisného materiálu studuje vše a jeho soud je vždy konečným rozřešením nejspornějších otázek. U jeho nohou sedají studenti z Němce, Anglicka, Flander, přicházejí Skoti a Flámové, přicházejí ze Švédska a Polska, přicházejí z království půlnočních. Portugalský

král Joao mu chce poslat letopisy o slavných činech mořeplavců a o afrických plavbách, to v italském překladu k latinskému zpracování, aby tyto velké činy – – – tak píše – – – nezůstaly zasypany na smetišti lidské křehkosti. Ale on je i básníkem a lid zpívá jeho balady o růžích tak, jako učenci hltají jeho exegeze. Stojí vedle gonfaloniera Landiniho a myslí těžce na to, co byl slyšel. On jediný byl svědkem celé hádky a mlčel, v skrytu duše dávaje za pravdu Giulianovi. Hledí s obdivem na rozvážnou moudrost Lorenzovu, Bůh sám vyvolil Florencii takového vladaře. Když spolu plnili první sešity černidlem pod přísným dohledem Argyropula z Byzance, to ještě nemohl tušit, co požehnání jest v tak tehdy těkavém a rozptýleném Lorenzovi. S obdivem se dívá na něho, ale s láskou na Giuliana. Jsi mládí, Giuliano, jsi mládí a všechen půvab mladický. Píši na tebe báseň, velkou báseň, která bude překvapením pro všechny. Stance na turnaj. Já, filozof! Giuliano, turnaj jsi pořádal na oslavu své lásky, krásné Simonetty, a nikdo nad tebou nezvítězil, toliko Amor, syn Venušin. Eros – – –, říká Plato. Čtyři jsou druhy šílenství, praví božský Plato. Jest správné, že Eros jest jedním z nich. Neboť jest tajemstvím. A posledním slovem tajemství, podle božského Plotina, jest opět jediné extáze, species šílenství, láska – – –

Marsilio Ficino, stojící za nimi, se usmívá. Jistě skládá opět nějaký prudce posměšný epigram proti básníku Luigi Pulci, slavnému autoru eposu Morgante, s nímž se neustále sváří. Marsilio Ficino, největší z medicejské akademie, právě dopisuje své životní dílo Platonská teologie nesmrtelnosti lidské duše. Jest dobře pro filozofa, když si může bystřit rozum také vtípem na jiných, a nikdo se k tomu nehodí tak jako tento Luigi Pulci, který to umí dobře oplatit. Je to rozkoš, bít se s Luigi Pulcim, ale je to únavné, tropit si šprýmy z Pico Mirandoly, který nyní hovoří s Giulianem a jehož límec, vysoko vyzdvížený, vypadá jako límec bláznův. A není jím? Chce smířit Aristotela s Platonem, jaká pošetilost! Florencie vždy bude jen platonská, ponechme klidně Aristotela dominikánům a církvi! Ale Pico chodí příliš mnoho mezi kněze, bádá v Písmu, postí se a umrtvuje, chce reformovat církve a nevěří ani v černou magii, ani v astrologii. Marsilio Ficino stáhl svůj liščí

úzký obličej v směšné vrásce. Adversus astrologos – – – dvanáct knih proti astrologům napsal tento pobožnístkář právě v době, kdy já Medicejským sestavil řádné a pravdivé horoskopy! Smířit Platona s Aristotelem! Jaká nehoráznost! Od té doby, kdy starý Cosimo Medici, pater patriae, zemřel s Platonovým dialogem v ruce, Florencie jest a zůstane vždy platonská. Již léta Páně 1397 povolali Florentané z Byzance učence Chrysologa, tak proslulého, že sám byzantský císař trpce želel jeho odchodu a rozkázal mu po třech letech, aby se vrátil. Tenkrát nával na jeho výklady byl tak nesmírný, že žáci už od soumraku sedávali po celou noc v učebně, aby si zajistili místo, když za svítání přicházel přednášet, tenkrát mladíci prodávali zlaté šperky, šaty, ba i zbraně a koně, aby si mohli koupit Lascarisovu řeckou gramatiku či platit domácí mistry řečtiny. A po slavném koncilu ve Florencii 1439, kde se setkali papež Evžen Čtvrtý a byzantský císař Jan Paleologos, aby oslavili spojení církve římské s byzantskou, bylo již rozhodnuto, že sladká a krásná Florencie stane se moudřejší nad jiná italská města. Cosimo Medici, pater patriae, prohlásil založení platonské akademie. Proti Aristotelovi, kterého církev takřka pokládala za svého doktora, proti tomuto obru s přílbou Summy teologické, stojícímu na podstavci dominikánské inkvizice, odvážila se naše akademie vysoko pozvednout subtilnost platonismu, moudrost Filona, vykladače školy alexandrijské, který byl druhým vtělením Platona, a neskonálá, nesmrtelná poznání božského Plotina. Albertus Magnus a jeho žák Tomáš Akvinský se domnívali, že navždy vyhnali Platona, ne, my ho opět slavně přijali a jeho příchod byl triumfem. Cosimo Medici byl rozhodný platonik. Povolal řeckého Jana Argyropula z Byzance, svěřil mu svého vnuka Lorenza a opět učence vyhnal, když se přesvědčil, že mistr je zakuklený aristotelik a vykládá Platona tendenčně. Já pak vždy zůstanu věrný učení přemoudrého Gemista Plethona (kde jsou ty doby, kdy se procházel zahradami medicejskými se mnou a s císařem Janem Byzantským! Není již Byzance!) s jeho výkladem tří revolucí, tří stupňů esencí, idejí, kruhů, vytržení, vtělování a převtělování – – – Co je proti tomu protivný, stále zachmuřený Pico Mirandola se

svým beznadějným aristotelovským pokusem! Lorenzo vladař řekl moudrou větu: Nelze býti dobrým křesťanem bez znalosti Platona. Jenže lid nám nerozumí, lid se od nás odvrací, lid nás pokládá za pohany. Je nutno jim to nějak rozumně vysvětlit. Vyšel jsem na kazatelnu S. Angeli a nechtěli mne, kanovníka, poslouchat. I řekl jsem: Proč se odvracíte a bouříte? Náš Plato není nic jiného než Mojžíš mluvící řecky – – –

A Ficino, rozpomenuv se na tuto příhodu, nezdržel se smíchu. Smál se nejprve potichu, pro sebe, ale pak to již nemohl utajit, je to smích stále silnější, prudký a neovladatelný, stoupá v něm, vyšlehuje z něho, rozstříkne drobné vrásky jeho liščího obličej a opět je složí, vzdouvá se a odnímá mu dech, točí se nad jeho žaludkem, tiskne mu bolavě srdce, rozšklebí neduživá a bezzubá ústa, vymačkává jeho slzní váčky, vžene mu krev do vyschlých tváří, Ficino je hněten smíchem, prohnut smíchem, je to třesk smíchu a polnice smíchu, jejíž zvuk se rozlévá vysokou síní. Ohlédli se po něm, rozpačiti a udiveni. Nikdo nebyl si před ním jist u medicejského stolu. Ale málokdy ho slyšeli smát se tak bez pošklebku a od plic jako nyní, v hlubokém tichu a v očekávání na rozkaz vladaře. Tu Marsilio Ficino s nakřivenými ústy, z nichž vycházely už pouze steny a vzdechy, jako by se byl přejedl smíchu, vysvětloval, čemu se byl tak smál. Plato, toť Mojžíš mluvící řecky – – –

Lorenzo klouzl pohledem po Ficinovi. Snad tomu má tak být. Snad všechen pocit tragické osamělosti, nejistota příštího osudu a závažná chvíle velkých rozhodování, snad to vše se má skončit pouze kanovnickým vtípem toho, který i z kazatelný udělal theatrum šprýmařovo. Snad tento chechtot byl jediné možným závěrem. Přistoupil k Giulianovi, ale ten vzpurně jeho ruku nepřijal. A pak náhle políbil bratra přímo na ústa, prudce ho objav.

Již jdou. Jdou naplněnými ulicemi, lid se rozestupuje před vladařem, mnohonásobná ozvěna výkřiků a pozdravného, oslavného volání se tříští o domy náměstí. Lorenzo jde klidný a usměvavý, je oblečen v šat z černého sametu prošívaného bílým atlasem a těžká ametystová spona u hrdla jest jeho jediným šperkem. Kolem něho se černě třpytí hlouček jeho druhů, jsou většinou v rízách

humanistů. Bez stráží, bez ozbrojeného průvodu, lehce zavěšen do gonfaloniera republiky, jde Medicejský mezi svými filozofy na kardinálskou mši.

Portál S. Maria del Fiore je přecpán zástupy, které se domáhají vstupu, to ne všichni ze zbožnosti. Ale i ti, kteří nejvíce povykují, rychle dělají místo. Rozjásané hlasy a výkřiky. Se zarudlou tváří, důstojně vzrušen, posouvá se davem starší muž, který sluhu marně se snažícího prodrat mu lepší cestu pobízí krátkými zlostnými výkřiky. Sluha táhne za sebou svého pána jako mezek břemeno. Vzedmula se nová vlna v zástupech, proběhla několika nárazy a pán, nyní bez sluhy, se zapotácel, jako by byl spadl ze sedla. Napřímí ho však ihned silné úderý ramen těch, kteří se násilím prodírají kupředu a řvou, divoce klnouce všem, kdož jim překáží. Valí se sevřená směsice těl, tvrdě rozmetávající vše, co stojí v cestě. Tu on volá rozhořčeně své jméno, ale křik je tak pustý, burácející a zmatený a lání tak vzteklé, že toto jméno se ozývá jen mezi nadávkami, a proto opět umlkne, šetře si dech, jehož nezbývá. Je postrkován, zmítán, rozbíjen o ostatní, je lámán, vlečen, je drcen a posléze náraz vržen ke zdi, kde by se rád zachytil, ale než nahmatá nějaký výklenek, mříž či jakoukoliv oporu, opět ho vlny odtrhnou a nesou dál, poněkud nadzdviženého, že se sotva nohama dotýká země. Zpět již nemůže. Do chrámu jest ještě daleko. Slunce. Zástupy žhnou. Je to lidská výheň, která má své vlastní plameny, vytryskující k rozpálenému nebi, k rozžhavené obloze. Zhnětený dav se zmítá a jemu, který se dusí v této výhni, zdá se, že kdyby pohlédl stranou, uviděl by hrozný obraz zkázy, neboť ve zmítání zástupů i domy jako by se sesouvaly, hroutily, bortily a kácely podél celého náměstí. Do toho řev jako při bitvě nebo na útěku za požáru města. Když se již sesouval pod nohy ostatních, uchopil ho mladík asi dvacetišestiletý a prorážel s ním rozvlněné řady. Svalnaté paže mladíkovy mu uvolnily cestu tolik, že se oba posléze dostali blíže zdi, kde se mohli zachytit bronzového kruhu nejbližších dveří a zůstat, až se převalily nové vlny lidských těl. Pak kolem nich bylo již volněji. Bylo možno vydechnout a promluvit, a pánovi se vrátila jeho dřívější tvář. Děkoval mladíkovi upřímně

a slovy okázalé vděčnosti. Ten se před ním hluboko uklonil. Oko pánovy se zalíbením utkvělo na jeho štíhlé, pružné postavě. A mladík, stále ještě s čapkou v ruce, jako by se neodvažoval pokrýt si hlavu před osobou tak důstojnou, s jemnou zdvořilostí se vyptává na zdraví messera a jeho rodiny.

„Teprve nedávno jsme se vrátili,“ vysvětluje pán. „Bydlíme nyní v Settignanu a bylo by mi ctí tam čekat vaši návštěvu, Leonardo.“

Mladík uctivě děkuje. „A Mona Francesca zdráva?“

Lodovico Buonarroti-Simoni se poněkud zachmuřil. „Ne, není příliš zdráva, ale je stále veselá. Je to dobrá žena. A je šťastna, že jsme opět ve Florencii.“

Před nimi už je volněji. Poslední řady zástupů se vhněty do chrámu, a jdou tedy zvolna za nimi, mladík uctivě podpíraje messer Lodovica, který se náhle rozpovídal. Má málokdy příležitost s někým rozprávět. Rodina nyní žije velmi osaměle. A ostatně by nebylo důstojné, aby o sobě hovořil s každým. Ještě před pěti lety Lodovico Buonarroti-Simoni byl členem poradního sboru signorie, mezi dvanácti muži Collegia Buonomini, ale pak musil odejít jako podesta do Chiusi a Caprese. Bylo to sice v dobré tradici rodiny, neboť už jeho otec byl podestou v Caprese, ale tradice se dnes málokdy dobře zaplatí. A je těžko ze skrovného výnosu kanceláře platit ještě druhé úředníky, sluhy, udržovat domácnost, koně, dobré šatstvo – – – Nyní se vrátil s manželkou Monou Francescou di Neri di Miniato del Sera a pak se svými dvěma syny, Lionardem a s tříletým Michelangelem. Florencie však už zapomněla na člena Collegia Buonomini. Podesta z Capresy není ničím ve Florencii. Bydlí tedy společně s rodinou bratra Francesca na malém statečku v Settignanu, výtěžek bratrovy směnárny na Orsanmichele sotva stačí na dvojí domácnost, nehledě k tomu, že bratr, stále zlostnější, zvykl si již příliš mnoho hovořit do vedení jeho, Lodovicovy rodiny – – – A Mona Francesca není zdráva. Ztratila mléko po Lionardovi, a když se narodil synáček Michelangelo, nemohla ho ani kojit. Marně radili jíst hodně salátu, mandlí, oříšků, mléčných polévek a pak oně zvláštní směsi z mladých piniových jader, bílé kaše a hustého černého vína. Nic to nepomáhalo a k maličkému

Michelangelovi bylo nutno vzít v Caprese kojnou, ženu jednoho kameníka, – – – je to chyba! Dítě s mateřským mlékem saje do sebe vlastnosti matčiny, toť jisto, a Mona Francesca je příkladná žena. Synek Lionardo nemá příliš dobrý horoskop, jsou v něm znamení dosti nepříznivá a posléze i mor. Ale dítě Michelangelo se narodilo po druhé hodině s půlnoci pod velmi zvláštním seskupením hvězd: sdružený Merkur a Venuše byly právě pod vládou Jupitera. To znamená velké věci. A přece nemohl být živěn mateřským mlékem, chyba, velká chyba! Mona Francesca není zdráva a messer Buonarroto-Simoni má s ní velké starosti, neboť by chtěl mít hodně dětí, jak to čest rodu vyžaduje, a bylo by trpké pomyslit, že Mona Francesca, teprve dvaadvacetiletá, snad mu již žádné nedá. Babička, moudrá Mona Lessandra, sice tvrdí, že se to ještě upraví, ale jisté to není – – –

U vchodu do chrámu se rozloučili, neboť Leonardo chtěl ještě pozdravit svého příznivce sera Bandini da Baroncelli, ale protože ví, že messer Buonarroto opovrhne politickými názory Bandiniho, nechce to před ním říci. Používá náhlého zmatku u vchodu, aby se rychle rozloučil. Lodovico se ještě za ním ohlíží. Povzdychne si. Takový úslušný, rozumný a dobře vychovaný mladík, a přece pranic nedbá o svoji budoucnost! Patří sice mezi nejlepší žáky mistra Verrocchia a jeho poslední obraz Zvěstování, nedávno přenesený z kostela San Bartolommeo Monte Oliveto, jest sice pěkná práce, čistá práce, ba i zbožná práce, ale co je to platné, je to přece jen malíř – – –

Messer Buonarroto hledí za ním takřka soucitně. Jaký by to byl obratný notář, kdyby následoval tradice své výborné rodiny, rodiny da Vinci, která dala již Florencii tolik dobrých notářů! Je opravdu s podivením, že jeho otec, ser Piero da Vinci, mu dovolil vstoupit do dílny malířské. Ovšem, jde pouze o levobočka – – – Messer Buonarroto-Simoni se vtačil do přeplněného chrámu a jeho důstojná tvář se stala ještě vznešenější a slavnostnější. Ne, žádný jeho syn nebude učněm řemesla větroplachů a žádný z nich nebude jísti nejistý chléb umění! Bratr Francesco nemá děti, nemá komu odkázat svoji dobrou směnárnu na Orsanmichele. Směnárníky

budou a bankéři! Žádný z nich nebude se jednou se svým štětcem či dlátem plahočit po knížecích dvorech či klášteřích, které platí pomalu a špatně. Ostatně nemá a nebude mít levobočky! Mona Lessandra, moudrá babička, ho ujistila, že se to jistě ještě upraví – – –

Leonardo da Vinci! Je ho škoda. Uctivý, úslužný, rozšafný mladík, trochu mluvka, který si vymýšlí všelijaké prapodivné vynálezy na přenesení kostelů, vyzdvižení mostů a překládání řečišť, ale jest z dobré rodiny notářské a jistě například nad spletítymi akty takového kláštera S. Annunziata by dostal brzo rozum. Pochybná čest umělcova! Vladař Lorenzo Medicejský sice před rokem koupil od Verrocchia sochu Davida pro palác signorie a modelem byl zde právě Leonardo, ale Buonarroti se při této myšlence až otrásl. Hrozno pomyslit! Kdyby tak jednou některý jeho syn stál v Palazzo Vecchio jako naháč, právě v tom slavném Palazzo Vecchio, kam on, Buonarroti-Simoni, vstupoval jen za břeskného hlaholu trompet jako člen sboru dvanácti – – –

KARDINÁL RAFFAEL RIARIO HLÁSÁ EVANGELIUM

Kardinál Raffael Riario, oblečen v těžká bohoslužebná roucha a pobledlý chladem sakristie, byl již připraven. Není ještě ani dvacetiletý, ale zdá se starší ve zlaté ornátu a jeho perlovém krumplování. Také příšeří sakristie, řídce rozptylované okny a světly svíček, mládí nepřidá. Vedle něho stojí, rovněž už oblečen pro oltář, kanovník Antonio Maffei, velmi tučný, neboť prebenda je výnosná, takže lidská křehkost je často uváděna ve velká pokušení, a kanovník Maffei, který rád spoléhá na milosrdenství boží, podléhá těmto pokušením někdy tolik, že o některých jeho příhodách pochybovaly dobré kmotry z celé čtvrti, zda nejsou vymyšleny bystrým duchem messer Boccaccia a zda se staly opravdu. Tučnému tělu se však těžko zápasí s pokušeními, toť vše. Nyní stojí těsně u kardinála a uctivě mu cosi sděluje šeptavým hlasem, poněkud syčícím, to jednak chladem místnosti, jednak přitlumením masitou dlaní. Zdá se, že mladý kardinál neslyší. Utkvělým pohledem se dívá na velký, silně zlacený předmět ležící před ním na mramorovém stole. Světlo svíček se rozehrálo po této zlaté kouli, ale tak, jako by rozšklebilo její vydutí. Je to věc posvátná, ale náhle jako by se kolem ní rozprostřel pach jakési přičmoudliny, něco nečistého, kalného, a její otvor je pln obludnosti. Kardinál od ní nemůže odtrhnout pohled, a není to pohled laskající, spíše úzkostný a nejistý.

Je to kadidelnice.

Až mu ji podají, okouří oltář, a jako by už nyní cítil mdlou chuť kadidla. I bude mu odňata a odnesena a s ní půjde průvod svč. Bude to slavná mše, mše kardinálská. A pak – – –

Pak bude přinesena až k evangeliu.

Kanovník Antonio Maffei jest do všeho zasvěcen.

Zlatá a těžká, leží zde jako hvězda spadlá na mramor. Z kterého okruží nebes? Stojí archanděl na pravici oltáře božího s kadidelnicí v ruce – – – Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu sua – – – Zde leží chladná a cizí a všechny vůně, které kdy vydala k oslavě boží, měly by zde ležet s ní, těžce provonět její kov a spojit se se spálením čerstvých vonících zrn, aby hustý oblak vonného dýmu stoupal rovně a slavnostně, a ne snad se plazil při zemi, pod okrajem oltářní desky – Zlatá, chladná, cizí. Po okouření oltáře se on sám postaví zpříma a diákon, kanovník Maffei, okouří též jeho, v oblacích kadidla bude stát kněz, který svým slovem a nevýslovnou mocí, jaká není ani andělům dána, vykoná ustavičnou oběť, promění chléb a víno v tělo a krev, v těchto rukou bude mít totéž tělo Spasitelovo, které, zmučené a rozdrásané, viselo na kříži, které bolestná Matka chovala na svém klíně, a v těchto rukou pozvedne kalich, plničky krve spasitelné, vylévané za naše viny a hříchy – – – Ale než se tak stane, bude hlášáno evangelium.

V rohu místnosti se pohybovaly bezhlasé, nezvučné stíny a ty jsou bílé. To jsou alumni a mezi nimi svítí zlato ornátu kanovníka Simona, subdiákona. Vše je připraveno. Kadidelnice i lidé. A přece váhá.

Tu kanovník Maffei zesílí hlas, neboť mu zřejmě kardinál neporozuměl. A tato novina je velmi důležitá. Antonio Maffei mrzutě pohlížel na pobledlou jinošskou tvář a jeho syčící hlas se vzdmul netrpělivostí. Snad přece k triumfu církve měl býti vyvolen kardinál zkušenější, srdcem i duchem ucelený, a ne tento mladíček, jehož pohled je tak nepřítomný a jehož ústa neoplývají ani sliby, ani laskavostí. Tu, aby probudil jinocha pohříženého v myšlenky, zesílí svůj sykot a naráz oznámí novinu, už bez jásotu. Giuliano Medicejský přišel také. Neopustil bratra. Jsou tedy v pasti oba.

Teprve při vyslovení jména nepřítelova obrátil kardinál Raffael Riario tvář k mluvícímu a nezdálo se, že by byl touto zprávou zvlášť překvapen. Kanovník Maffei, svědek rozpaků arcibiskupa Salvatiho, se nad touto neúčastí zarazil, zřejmě pohoršen. Což mladý kardinál ani nedbal toho, že nejprve přišel pouze Lorenzo Medicejský a že arcibiskup Salviati si dlouho zlostně hryzal ret

v marném přemýšlení? Kněz z Pisy, jehož tvrdá ruka dosud hnětla vše podle přání Jeho Svatosti, náhle zakolísal, byť na sobě nesl požehnání veleknězovo. Věc se nedařila, nebylo to tak lehké, jak se domnívali. Kondotiér Giovanbattista de Montesecco, jemuž bylo svěřeno vojenské vedení, obětoval věčnou spásu, zradiv zájmy Svatého otce i církve, a tajně v noci uprchl ze služeb papežských. Stařec Jacopo de'Pazzi, zdá se, není schopen zvládnout velení nejen svého lidu, ale i papežských vojáků, které mu bylo narychlo přidáno. Rozestavil je, jako by šlo o bitvu v poli, ač Montesecco opatrně vybral pouze muže zkušené bojů v ulicích. Nemá jejich důvěru. Posmívali se mu, když projel jejich řadami ve svém starodávném krunýři. Proč jen mi Svatý otec nechtěl dát s sebou Malatestu, zbytečně marnícího čas u Ostie? Roberto Malatesta, který dovedl tasit dýku na vlastního otce Sigismonda, by se nikdy nezdráhal býti přítomen mši kardinálské. Giovanbattista de Montesecco uprchl, stařec Jacopo patrně na svůj úkol nestačí a Pazziové jsou příliš exaltovaní, schází jim rozvaha a opatrnost, vždy tak nutná pro papežské plány. Tasit dýku – –, to už je poslední slovo hry, to umí každý najatý vrah za několik zlatých scudů. Důležitější je vždy příprava a předehra. A Giuliano Medicejský nepřišel! Trnitá je cesta ke kardinálskému klobouku a kněžský stůl v Pise je chudý. Není peněz na kardinálskou taxu. Ale bude-li Papežskému státu dána v područí celá Itálie, budou-li vyhubeni Medicejští, největší nepřátelé tohoto plánu, nepůjde už jen o kardinálský klobouk. Což Roderigo Borgia své místo kardinála kancléře chce držet stále? On, Španěl? V této chvíli bezradnosti pomohl opět Francesco Pazzi. Jak ten mladík dovede nenávidět! A právě Giuliana nenávidí víc než Lorenza, ano, Giuliana, hovoří se cosi o krásné Primaveře Ruccellai, v Pise se člověk dozví mnohé, a kolikrát už čistě osobní, lidská causa se svezla s velkou věcí boží!

Francesco si věděl rady. I vlácel svého přítele Giacomu Pazzi, objímaje ho a líbaje v této sakristii a zapřísahaje ho jejich vzájemnou láskou, ač v Pise se vypráví, že Pierpaolo Boscoli má na něho větší vliv. Ale poslechl. A tak Giacomo Pazzi, zmítán svou nevěrou, srdce rozervané a ohryzávané hadími zuby bludu, nevěřící v člověčenství Kristovo, byl narychlo vyslán, aby přivedl do chrámu

Giuliana Medicejského. Ten, který odepřel bratrovi, přivolil nepříteli. Naléhání Lorenzovo a jeho láska nesvedly zde nic, ale několik rozpačitých slov Giacomu nevěřce způsobilo tento obrat. Neboť Giuliano pravil: „Kdyby byl pro mne přišel některý z těch tvých, kteří ráno byli na mši, nešel bych. Jejich horlivé modlitby jsou mi příliš podezřelé. A jak se modlili! Ale že jsi přišel ty, který nevěříš a nebyl jsi na jitřní, mám záruku a půjdu.“ Přišel. Jsou v pasti oba.

Kanovník Maffei si spokojeně tučnou rukou pohladil tvář. O tom všem mladý kardinál patrně neví. Hlas kanovníkův už nesyčí, ale stal se úlisně sladkým a vtíravým.

„Bylo by dobře nezapomínat na Giacomu Pazzi, je to nešťastný a svedený mladík, kterého by moudré kněžské slovo jistě vysvobodilo z jeho trápení. Neboť on není zlý a v bídě své duše prahne po pravdě boží. Nezapomínejme na Giacomu Pazzi!“ – – – Kardinál mlčí. A kanovník Maffei pokračuje: „Jediné pravé slovo by ho zachránilo, a hlavně příklad víry.“ Tu se mu zdá, že řekl příliš mnoho, a proto rychle dodá: „Myslím příklad světců. Vezmu si ho sám na starost. Je nutno s ním zacházet jako s člověkem velmi nemocným. Je to muž zmučený svou nevěrou. Čeká, vím, že čeká. Na nějaký zázrak, na něco, co by ho osvítilo a proměnilo. Ví, že musí v něco věřit. Rád by věřil v Boha. Nezapomínejme na Giacomu Pazzi!“ – Kardinál stále mlčí a ruce má sepjaty. Stojí s očima zavřenýma a jeho rty se lehce pohybují. Říká modlitbu před mší?

Pak jasně zazněl zvonek sakristie, jejíž dveře byly již široce rozevřené. Zaduněly jak potopa vod varhany a lid se pozvedl. Ve slavném průvodu, podle řádu seřazeném, přistupuje Raffael Riario k oltáři plnému světél. Jde s hlavou skloněnou, vážně a pln vznešenosti, cítí žhavý dech přeplněného chrámu, napjaté očekávání, tisíce pohledů na své postavě, duše, které se otevrou jak kalichy na jeho kněžský pokyn, jde, vnímá a odmítá, jeho krok je zvlášť pevný, kdepak asi klečí Medicejští, a kolem nich samé řízy filozofů, pak sváteční šat Pazziů, varhany duní, ach! duní příliš, jejich hlas se rozbíjí o klenbu a stěny a vrací se, v neskonale velebnosti zní stará píseň, muži, ženy, snad tisíce hlav, vše se křížuje, květiny voní bolestně prudce, a tolik, tolik světél, světél a zlata, triumfální cesta, kříž, lidé, lidé jsou všude, těsně namačkání do chrámu, vzduch

podél stěn, kolik je asi mezi nimi mých vojáků, nové blesky světél padají, to od zlata oltáře, ještě několik kroků, tolik, tolik sepjatých rukou, a již znovu se vzdula bouře varhan a oněměl dav.

„In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.“ Jaká úleva! Jak je psáno v Rubrikách? Jakmile toto bylo vysloveno, nic už nesmí poutat tvoji pozornost, neboť sloužíš a obětuješ, žádný pohled mimo, nic, nic než svatý úkon.

„Introibo ad altare Dei – – –“ Přistoupím k oltáři božímu – Vedle něho ševelí hlas kanovníka Maffei. Temně, jakoby z velkých dálek doznívá neklid zástupů. Raffael Riario mluví:

„Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo et doloso erue me –“ Sud' mne, Bože, a rozhodni při mou proti lidu bezbožnému, od člověka nepravého a lstivého vysvobd' mne – – –

Klenba chrámová zůstala klidna. Jest zčernalá staletími. Rozlévají se po ní proudy tónů varhan a padají na tísňící se lid, který čeká na rozsouzení pře a vysvobození od člověka nepravého a lstivého. Útěcho má, Bože, zastři mne před hroznými útoky zlých mocností, a kdyby se brány pekelné otevřely, brána chrámová zůstane pevná. Nejsem ještě ani dvacetiletý a již takové břemeno bylo na mne vloženo. Jsem sůl země. Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me – Proč se rmoutíš, duše má, a proč mne znepokojuješ? Toť otázka děsivá a plná nadpřirozeného tajemství a já v ní slyším pláč celé své trýzně, muka, při nichž bych chroptěl hrůzou, otázka nejbolestnější, kterou se domáhám toho, abych nezapomněl, že čas bude jednou naplněn a já, naprosto sám, zcela sám, budu musít spočítat všechny své zbabělosti, muka a tesknoty. Jako peníz měděný, hozený do zlata roztaveného, jsem nyní u stupňů tvého oltáře, Pane – – –

„Doufej v Boha, neboť budu jej oslavovati –,“ lhostejně ševelí tučný hlas kanovníka Maffei předepsanou odpovědí. Je to příliš úděsné, než aby kardinál se nezachvěl. Ví, že má doufati v Boha. Ale ví také, jak ho bude kanovník Maffei na jeho rozkaz zakrátko oslavovati – – – Pak vyšel Riario po stupních a zlato jeho roucha zazářilo odrazy světél. A líbaje oltář, modlí se o prominutí hříchů pro zásluhy svatých, jichž ostatky jsou uloženy v tomto kameni.

Kdo jest patronem Florencie? Svatý Jan Křtitel, který vydal svědectví o Světle. Kdo jsou patronové rodu medicejského? Svatí mučedníci Kosma a Damián.

V té chvíli byla přinesena kadidelnice. Těžká, zlatá, chladná a cizí. Stoupá hustý, mdle vonící oblak dýmu. Kardinál Riario okuřuje oltář.

Introit. Kyrie. Orace. Sám se děsí svého klidu. Tak mu to bylo řečeno v Římě: Triumf církve. Zkáza medicejského ghibellinství. Chvíle se blíží rychle a nezadržitelně. Zdalipak se Medicejští modlí? A ostatně, lze jim přát smrt krásnější a vznešenější? A přece jeho ruce se chvějí. Marně se snaží toto chvění ovládnout, říká svaté texty a chvěje se. Ale jeho tvář zpřísněla a zkameněla. Rty se pohybují pomalu, říká vše vážně a slavnostně. Ne, nemyslit, nemyslit na nic jiného než na obřad, tak je nařízeno v Rubrikách. Nyní subdiákon Simon čte lekci, je feria postní a čte se z Daniele proroka.

„Nyní tedy vyslyš, Bože náš, modlitbu služebníka svého a prosby jeho a ukaž tvář svou nad svatyní – – –“

Ano, tak se modlil svatý prorok v postech, žínici a v popelu za doby pokoření svého lidu za vlády Daria krále z rodu médského. Dozněl hlas Simonův, hluboký, podivný hlas. A kanovník Maffei již se domodlil svou modlitbu k hlásání evangelia a klečí se svatou knihou v ruce, prose: Račič požehnati – – –

A v té chvíli kardinál Riario zbledl. Zbledl tak, že sám cítil svou bledost jako mrazivý poprašek na své tváři. Ledová ruka ho pojednou pohladila a setřela mu krev z tváře. Ví, že nyní má požehnat a promluvit, ale jeho hrdlo je sevřeno strašlivým tlakem a jazyk sám je kus ledu, neohebný a vychladlý. Cítí na sobě udivený pohled kanovníkův, chce zvednout ruku, ale nemůže, jeho ruka jako by pojednou zmrtvěla, mráz, chlad a led, jistě i tato ruka jest nyní tak bledá jako jeho tvář, kdyby mu byla pozdvižena, tedy tak, jako se zvedá ruka mrtvého muže a opět upustí, není to již jeho ruka, je to ruka někoho jiného, cizího, bledost se nyní jistě rozlévá po celém jeho těle, ale nechvěje se, zkameněl a ustydl. Přitom ostře vnímá vše, vše kolem, skloněný zástup, světla a zlato, dým kadidelnice, ví, že nyní má říci k diákonu připravenému k zvěstování evangelia:

Dominus sit in corde tuo – – – Pán buď v srdci tvém a na rtech tvých, abys důstojně a náležitě zvěstoval – – – Ví, že to má říci, a nemůže, rty máje sevřeny ne křečí, ale mrazem, rty chladné a mrtvolné, rty bledé a bezkrevné, ostrý úsměšek kanovníka Maffei, který se patrně o něm domnívá, že má strach, ale není to strach, není to hrůza, je to víc, je to mráz, chlad a led, proč je takové hluboké ticho v celém chrámu, proč mlčí všichni ti lidé, jak je možno, aby tolik set lidí pohromadě bylo tak nápadně a děsivě tichých, ledová ruka stále stírá krev z mé tváře, ostrým nehtem protrhla mé cévy a ty jsou duté a prázdné, není ve mně krve –

Kanovník vstal, nedočkav se požehnání. Již kráčí číst evangelium a těžko oddechuje po předchozí námaze pokleknutí tak marného. Jest na kardinálovi, aby se obrátil ke čtoucím. Opíraje se bokem o oltář, snaží se tak učiniti. A jeho pohled utkvěl na svatostánku. Jeho zlato jako by ani nebylo slito rukou lidskou, tak slunečně zářilo, až byl oslepen. A u něho chlad, děsivý a temný chlad. Bledost navždy.

„Sequentia sancti evangelii – – –“ Jasně a syčivě zazněl hlas kanovníka Maffei.

První vykřikly ženy.

Ostrý a ječivý jejich křik se rozletěl k vysoké klenbě, roztrástil se tam prudkým nárazem a padal opět dolů. Jemu odpovědělo temné zadunění zmítaných mužských hlasů a pak vše propuklo v burácející vřavu. Neboť Francesco Pazzi vlčím pohybem vskočil na Giuliana Medicejského, jednou rukou mu rve hrdlo a druhou ho bodá tasenou dýkou, bodá rychle a bleskově, zatímco Bandini srazil Lorenza, jehož ruce jsou rázem sevřeny v kleštích dlaní Salvatiho. I tasili muži v chrámu připravení a odhalili své papežské odznaky, vrhajíce se blíže ke kněžišti a bijíce meči kolem sebe. Bylo udeřeno na zvony a divoký řev naplnil chrám. Lidé, vzpřímení k modlitbám, mají nyní oči šilenců. Vše jest zhněteno v jedinou beztvárnou hmotu, která se dme a vrhá proti stěnám, jako by měly být rozbořeny zdi chrámu a kameny napadat na vítěze i poražené. Francesco Pazzi, jehož údy jsou spleteny s Giulianovými, bodá tak zběsile, že bodá i sebe, již dvakrát krvácí ze svého napjatého stehna a necítí bolest. Lorenzo vzepětím ramen setřásl útočníky a vrhá se

na pomoc bratrovi. Ale Salviati ho rve nazpět a Bandiniho dýka by ho byla již několikrát zasáhla, kdyby přátelé Medicejského, filozofové, nevtěsnali se mezi oba. A zachytivše Lorenza, táhnou ho do bezpečí za vrata sakristie. V chrámu hřmí řev a je to řev krve. Již několik mužů s papežskými znameními jest rozdrčeno pod nohama ostatních. Kněžstvo u oltáře obklopilo Riaria, který jest bledý, a bledý navždy. Kanovník Simon se křečovitě zachytává Maffei. „Mše – – – mše – – –“, šeptá a jeho oči třestí. Maffei se snaží vypadat chladně. „Si, sacerdote celebrante, violetur Missa ante canonem, dimittatur Missa –,“ odpovídá a znepokojeně pohlíží do běsnícího davu. Ne, mělo to být učiněno lépe – – – Svatý otec měl poslat jiného muže než tohoto kardinála – – – Jediným mužem jest zde Salviati.

Kněz z Pisy vztyčuje ruku obtíženou prsteny a ukazuje za prchajícím Lorenzem. Jeho pergamenová žlutá tvář je děsná. Je na ní zkáza. Je na ní smrt. Je na ní zoufalství. Jeho ostrý pohled je pln hrůzy. Vidí hlavy papežských vojáků ve vlnobití davů. Lid je rdousí, rve, rozbíjí o kamení sloupů, o hrany dubových lavic, o rohy oltářů. Také těžké svícny jsou zbraněmi a v rozvášněných rukou se míhají jako blesky. Francesco Pazzi, všecek potřísněn krví, zvedá se od mrtvoly Giulianovy, a marně. S třeskotem zapadla za Lorenzem těžká vrata sakristie. Uprchl. I vydrali se Salviati s Francescem z chrámu a viděli na náměstí nový obraz zpustošení. Neboť Jacopo stařec vysoko vztyčený v sedle a s mečem taseným marně rozněcuje lid k útoku. Zdá se, že i jeho vlastní lidé si více cení života než žoldu. Kůň třestí pod deštěm kamení a padá. Stařec se vztyčuje a jeho meč je zlomen. Užasle se rozhlíží, jako by nechápal. U S. Croce se bijí zuřivě a sveřepě. Papežské řady vzdorují uměním válečným, ale lid udeřil ještě mnohokrát, až se mu podařilo zakousnout se do těchto řad a rozkolísat je. Přes Ponte S. Trinita se valí barvíři florentští, dav naježený vztyčenými zbraněmi, a hulákaje slávu Medicejským, drtí zálohy nepřítele, který nemá velení. Od Ponte Vecchio přibíhá cech valchářů a jejich těžké palice duní, cech řeznický, lesklý širočinami, rozmáchnutými i k dobývání raněných, cech soukeníků, chasníci zlatníci i provazníci s tasenými noži a dýkami. Celá Florencie povstává v krvi a za hlaholu zvonů.

Zbraněmi jsou dýky, hole, kamení, meče. Od Oltrarna se ženou písaři, znalí nejdivočejších rvaček, a krunýře papežských vojáků praskají pod těžkými údery kladiv a ostrých lopat. Již je lépe strhnout ze svého kabátce znamení římské a ve spleti ulic a uliček zvolit si tu nejtemnější pro přecházení bouře a hněvu.

Ale na náměstí della Signoria stojí, dosud seřazení v pevný čtverec, papežští Liguřané, nejstatečnější oddíl gard, připravení v boj muže proti muži. Stojí nehnutě, protože dosud bez rozkazu, stojí uprostřed vraždění a hledí tvrdě, se zuby zaťatými, zbraně napříměny v napjatých rukou. K nim se vrhá Salviati. Poslední zoufalý pokus. Šílený pokus. Neboť kardinál Raffael Riario, nejmilejší Jeho Svatosti, byl již uvržen do vězení s tváří mrtvolně bledou a zbaven roucha bohoslužebného, které bylo z něho bez modliteb strháno.

Poslední zoufalý pokus. Neboť stařec Jacopo, hlava rodu, byl chycen na útěku v bráně San Niccolo, první Pazzi, který chtěl uprchnout z města. I sevřeli mu ruce provazy a odvedli ho do vězení, aby tam čekal kata. Arcibiskup Salviati se staví v čelo ligurského čtverce. Tento kněz ovládá řeč válečnou. Několik povelů, a ligurské řady se hnuly. Černé přílby zalité sluncem. Nový povel a mávnutí ruky obtížené prsteny. A ligurské řady ženou útokem na palác signorie. Salviati v čele. Největší řez se strhla na schodišti. Neboť palácová stráž a signori, kteří po dobu svého úřadování nesměli opustit budovu, sestupují nyní, schod za schodem dolů a hroty jejich mečů se břitce proplétají mezi ligurskými kopími, která řidnou a s třeskotem padají k zemi. Ale papežští, napřáhnuvše kopí zadních řad na ramena a pod paže předních, postupují v krátkých vlnách a ozbrojenci signorie klesají s rozťatými hrdly. Liguřané jsou již na posledním ohybu schodiště. Salviati v čele. Tu se znovu vychrtil proti nim shluk palácové stráže a těžké dubové lavice, písařské pulpity a kovové tepané stolky signorů se řítí s dunivým lomozem na hlavy postupujících. Zakolísali. Zakousnut do pažení zábradlí, ve smrtelném zápase, s tělem, které jako by bylo přelomeno, upustil praporečník papežskou korouhev a jeho vyceněné zuby vydaly s kletbou i poslední vzdech. Vrší se řady pobíjených. Těžko se zápasí kopím a dýkou v ohybech schodiště pod deštěm

dubových trámů. A přece se nevzdávají. Podoben ještěru, který naježil své ostré šupiny, plazí se proud v černých přilbách, za mužem muž, těsně podél zábradlí, tvrdě a s úpornou vzteklostí. Noha arcibiskupova klouže v krvi, a té je mnoho. I jeho ruce jsou již zakrvácené a několik prstenů bylo již z nich sedřeno. Jeho hlas je suchý a pevný. Rozkázal, a muž, příkrčiv se pod hromadou shozených pulpitů a lavic, vyňal křesadlo. Neboť z pultů vypadlo mnoho písařských svíček z dobrého vosku a s knoty suchými. Muž, dbalý rozkazů, zapaluje nyní jejich svazky a klade je pod vyschlá, vedry vypražená trámová. Rozmachem kopí roztrávil Liguřan meč, jehož hrot nadarmo sjel po hlavě žhářově. Pak nový náraz, pod nímž schodiště zapraskalo a jako by se sesulo. Zhroutil se vrata paláce, vyvrácená z veřejí, a marný byl již další odpor. V průlomu vrat a s mečem okrvavěným, pln nesmiřitelnosti, vztyčil se mezi svým zbrojným lidem Lorenzo Medicejský a napadl ustupující.

Zanechávaje své, propletl se Salviati zápasíci, a ač několik rukou chňaplo po jeho hrdle, přece vždy uskočil a byl jat až na nároží, poznán těmi, kteří právě vlekli Francesca. A protože kat byl tou dobou zaměstnán ve vězení, kde dodýchal stařec Jacopo de'Pazzi, s křikem rozhodnuto použít za popravní místo okna paláce signorie. Tam je přiváděli oba tak, jak byli spolu v noci přijeli z Říma, a ruka smrti ležela na jejich tvářích. Francesco šel těžce, pobodán vlastními ranami a takřka nahý, neboť dlouho se bránil a cáry šatstva zůstaly v rukou těch, kteří ho vlekli ulicí. Šel a šel, pouze tiše sténaje a pohlížeje strnule na kněze z Pisy, který ho podpíral a jehož žlutá, pergamenová tvář byla ztvrdlá zoufalstvím a zklamáním. Bylo jim překročit na schodišti mnohá mrtvá těla a tváře zabitých byly většinou obráceny vzhůru. Nebylo možno, aby se tomuto pohledu vyhnuli ti, kteří šli na smrt. Tak viděli přerůzný způsoby umírání, ale jim byl určen pouze jediný.

Okna florentské signorie.

Podivná cesta ke kardinálskému plášti, podivná odměna za služby Jeho Svatosti, podivná taxa za kardinálský klobouk! Roderigo Borgia, který je Španěl, asi bude své místo kardinála kancléře církve držet nadále. Vzdychnutí Francescovo, jemuž se znovu vylila krev z úst, ozvalo se až u jeho prsou, neboť zavrával ten, který se

prudce bodal vlastní zbraní a jehož rány se každým krokem více rozbolely. Pak oba stáli již u oken narychlo rozevřených a mnohé ruce se chápaly jejich kolen. Tehdy se Salviati naposled vztyčil. Vztyčil se tak jako minulé noci v třmenech svého bělouše, kdy poprvé viděli Florencii v měsíčním světle, vztyčil se, pln moci svého úřadu, a jeho zachmuřená vznešená tvář náhle zaplála. A obraceje se k tomu, který chroptěl na jeho prsou, pravil hlasem pevným a velebným:

„Lituješ všech svých hříchů vědomých i nevědomých, všeho, čím jsi urážel našeho Pána, všeho, čím jsi se kdy provinil proti Bohu?“

Francesco, maje ústa plná krve a nemoha promluvit, pokývl pokorně hlavou a snažil se pozvednout zlomenou ruku k čelu, prsům a rameni. A tu Salviati, znovu zvýšiv hlas, slavně nad ním učinil znamení kříže, řka:

„Ego, facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, indulgentiam plenariam et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. Ego, ego te absolvo..., in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.“

Ti, kteří stáli už s provazy připravenými, poklekli a spojili své hlasy ve společnou modlitbu. Pomodlivše se, chopili se pak obou. Okna florentské signorie.

Město se jen zvolna uklidňovalo. Mrtvola Giulianova byla přenesena do jiného kostela. A pláč Lorenzův nad bratrem se těžce sesouval do útěch filozofů. Angelo Poliziano už nedokončí svou báseň o turnaji Venušina syna Amora s chladným Giulianem. Eros, říká božský Plotinus, jedno ze čtyř stupňů šílenství. A na konci všeho poslední slovo: tajemství –

Arcibiskup z Pisy visel na oknech florentské signorie a závanem větru se jeho tělo vždy dotklo těla věrného Francesca a jeho ruka, dlaní od stehen otočená, ruky věrného Francesca. Byl všemu konec, říkají jeho oči, velmi rozevřené. Byl všemu konec již toho dne, kdy jsme vyjeli z Říma, byl konec již té noci, kdy světlo měsíce sletělo z mračen náhle jako bílý meč, rozťalo tmu a my viděli Florencii plnou nočního jara. Byl už dávno všemu konec, říkají jeho oči, vidoucí teprve nyní dál, než jsou plány papežské.

Je všemu konec. Jacopo stařec, hlava rodu, ležel vychladlý ve sklepení a kat, vykonav na něm svůj úřad, pomalu se odebral na náměstí, kde čekal lid na popravu Giacomu de' Pazzi. Ale byla to ošklivá podívaná, rozprchl se lid a také vznešení členové signorie odešli ze svého vyhrazeného místa, neboť než začal kat Giacomo rdousit, volal tento nevěrec ďábla. Ne pro svoje vysvobození z rukou katových, ne pro záchranu života, ale volal ho rozjásaně, jako by vzýval mocnost posléze nalezenou, jako by se byl posléze našel – – – Jako by volal zjevení a zázrak, jehož se mu přece jen dostalo, tak volal ďábla v hodině smrti, jako jiný volá Boha, volal ho radostně a vděčně, jásaje v kletbách tak strašných, že rychle kat mu umným pohybem ruky stiskl hrdlo, které Giacomo ochotně nastavil, neboť musil v něco věřit, a nemoha věřit v člověčenství Kristovo, uvěřil v sílu opovrhující, uvěřil v ďábla.

Už nemohl Salviati splnit svůj slib, že světlem pravdy svaté víry rozptýlí jeho blud, nemohl a nemohl také už ani oznámit Jeho Svatosti, jak nyní vypadají okna florentské signorie. Neboť jeho jazyk byl již černý, zpuchlý a plný much.